

Verzorgingsgebieden van de Drentse steden
“quick scan”

Inhoud

1. Inleiding: verzorgingsgebieden van de Drentse steden.....	3
2. Geografie en thema's.....	4
2.1 Geografische niveaus.....	4
2.2 De thema's in deze Quick Scan.....	5
Wonen	5
Werk en studie.....	5
Voorzieningen.....	5
Vrije tijd.....	5
Vervoer	5
3. De interacties per onderwerp.....	6
3.1 Verhuizingen.....	6
3.2. Onderwijs	15
3.2.1 Woonplaatsen leerlingen van het Voortgezet Onderwijs per stad ...	15
3.2.2 Woonplaatsen leerlingen van het hbo per stad.....	18
3.3 Woon-werkrelaties	20
3.4 Kooporiëntatie	24
3.5 De Drentse Theaters	27

3.6 De ziekenhuizen	28
3.7 Vervoersstromen	29
4. Binding buiten Drenthe	31
5. Binding totaal.....	33
5.1 Conclusie.....	36
Kaart met gemeentenamen	38
Bronnen	39
Colofon	39

1. Inleiding: verzorgingsgebieden van de Drentse steden

Steden zijn geen eiland op zichzelf. Er is veel interactie met de omliggende regio en de tussenliggende gebieden, en ook tussen de steden onderling. De steden kunnen niet zonder hun omgeving en deze omgeving kan niet zonder de steden. Dit is, gegroeid vanuit de historie, al eeuwenlang het geval. De term verzorgingsgebieden duidt op het functionele samenspel tussen een centrale stad en de randgebieden die daarmee verweven zijn.

De Commissie van Onderzoek van Provinciale Staten van Drenthe heeft Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen gevraagd een quick scan te maken van de verzorgingsgebieden van de Drentse steden, te weten, de HEMA-gemeenten: Hoogeveen, Emmen, Meppel en Assen, en van Coevorden. Doel van deze quick scan is het verzorgingsgebied van de steden in kaart te brengen. Tot hoe ver reikt het verzorgingsgebied van de steden? Is dit de provincie Drenthe of reikt het verder?

Met deze quick scan willen we antwoord geven op de vraag in welke mate de gemeenten en ruimer te definiëren gebieden in het verzorgingsgebieden georiënteerd zijn op de steden, en welke steden dan, en (deels) omgekeerd. Hierbij richten we ons onder andere op hoofdthema's als werken en wonen, op het onderwijs en op de kooporiëntatie. Als aanvulling op het verzorgingsgebied brengen we ook de verhuismutaties van en naar de steden in beeld. Deze geven eveneens een goed beeld van de verwevenheid van de steden met hun omgeving.

2. Geografie en thema's

Bepaling van de te beschrijven thema's en de geografische niveaus van presentatie.

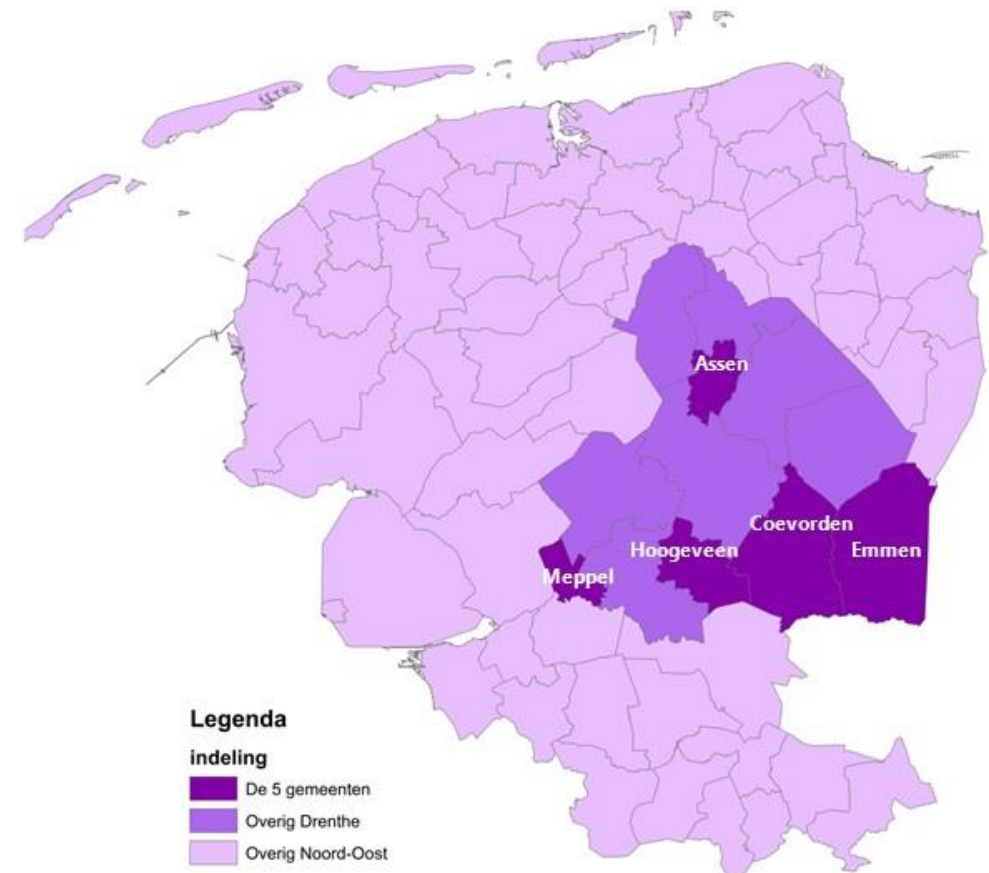
2.1 Geografische niveaus

Als geografische niveaus waarop we het verzorgingsgebieden van de steden in beeld brengen, hebben we gekozen voor de vijf afzonderlijke steden (gemeenten), op de provincie Drenthe en op een ruimer bepaalde regio.

- Hoogeveen, Emmen, Meppel, Assen en Coevorden;
- De provincie Drenthe;
- Het gehele Noorden van Nederland inclusief Noord- en Midden- Overijssel, een deel van Twente en de Noordoostpolder;
- De rest van Nederland en het buitenland.

Van de eerste drie niveaus verzamelen we de gegevens voor zover beschikbaar per gemeente. Van de rest van Nederland en het buitenland nemen we totaalcijfers op. Zonodig vermelden we bepaalde gemeenten of gebieden apart. Dit geldt ook voor cijfers binnen de vijf steden (gemeenten): als er cijfers beschikbaar zijn, nemen we die op.

Indeling in geografische gebieden

2.2 De thema's in deze Quick Scan

Voor de keuze van de onderwerpen voor bepaling van de verzorgingsgebieden van de steden hebben we gekeken naar de hoofdthema's: wonen, werk en studie, en koopgedrag. Daarnaast zijn de dagelijkse vervoersstromen van en naar de stad van belang. Voor elk van de onderwerpen binnen de centrale thema's hebben we, zo mogelijk per gemeente, de interactie met de omliggende gebieden bepaald. Waar dat zinvol is, hebben we de aantallen gedeeld op het aantal personen per gemeente. Zo kunnen we zowel de absolute stromen van en naar de stad als de stromen gerelateerd aan de omvang van de gemeenten in ogenschouw nemen.

Wonen

Verhuizingen van- en naar de gemeenten

Van de verhuizingen van en naar de gemeenten hebben we voor een aantal jaren de herkomst- en bestemmingsgemeenten geïnventariseerd. Ook hebben we het saldo (het verschil tussen het aantal nieuwe vestigingen van inwoners in de stad en het vertrek uit de stad) berekend.

Werk en studie

Woon- en werkgemeenten

Het CBS heeft middels de Enquête Beroepsbevolking informatie beschikbaar over de woongemeente en de werkgemeente van alle werkende inwoners van Nederland. Zo kunnen we zicht krijgen op het aantal inwoners dat vanuit andere gemeenten werkt binnen een gemeente en op het aantal personen uit die gemeente dat werkt in de andere gemeenten. Vanuit deze bestanden kunnen we ook de aantrekkingskracht van de steden als gemeente om te werken goed vergelijken met die van andere gemeenten.

Woonplaatsen van studenten en van leerlingen van het voortgezet onderwijs en van studenten WO en HBO.

Hiervoor bestaan meerdere bronnen. Het CBS inventariseert per gemeente het aantal daar wonende leerlingen en studenten waaronder hbo en wo. Hierbij is niet bekend waar de studenten studeren. Van de scholen voor voortgezet onderwijs zijn via de DUO bestanden beschikbaar met per school de woonplaats

van de leerlingen. Daarnaast hebben we van Stenden Hogeschool cijfers over de woonplaatsen van de studenten die studeren op locaties in Drenthe. Van de DUO en van Stenden hebben we de cijfers gebruikt.

Voorzieningen

Kooporiëntatie

Uit onderzoek is bekend waar de inwoners van de provincie Drenthe en een deel van het omliggende gebied hun inkopen doen (bron I&O research). Daarom zien we in de kaarten een iets andere indeling dan bij de overige inventarisaties. Voor de inventarisatie gebruiken we de kooporiëntatie voor de niet-dagelijkse goederen. Dit doen we omdat voor de dagelijkse goederen het percentage inwoners dat buiten de eigen gemeente inkopen doet, klein is.

Reikwijdte van de ziekenhuizen

Het bereik (of ook wel werkgebied) van de ziekenhuizen inventariseren we aan de hand van de herkomst van de patiënten. Van het Wilhelminaziekenhuis in Assen zijn deze gegevens bekend.

Vrije tijd

Bezoekers theaters

Van het Atlas-theater in Emmen is de herkomst van de bezoekers bekend. Van de overige theaters zijn nog weinig gegevens bekend, alleen de capaciteit en van enkele theaters totale bezoekersaantallen.

Vervoer

Busreizigers streeklijnen en trein

Gegevens over het gebruik van de buslijnen van Arriva zijn bekend: Van alle passagiers (uitgezonderd de losse kaartverkoop) is de instaphalte en de uitstaphalte bekend. Zo kunnen we vervoersstromen in kaart brengen van en naar de steden. Van de reizigers die met de trein komen, zijn alleen de totaalaantallen in- en uitstappers bekend.

3. De interacties per onderwerp

3.1 Verhuizingen

De tabel hieronder presenteert het aantal verhuismutaties van personen van alle gemeenten in de provincie Drenthe in de jaren 2011 en 2016. Verhuizingen binnen de gemeenten zelf zijn niet meegenomen.

Verhuismutaties in 2011 en 2016 naar en van de Drentse gemeenten

	Vestiging		Vertrek		Saldo		mutaties per 1000 inw.
	2011	2016	2011	2016	2011	2016	
Hoogeveen	1.304	1.993	1.463	2.427	-159	-434	80
Emmen	2.478	3.057	2.833	3.001	-355	56	56
Meppel	1.055	1.596	1.117	1.365	-62	231	90
Assen	2.295	3.261	2.389	3.043	-94	218	94
Coevorden	1.181	1.436	1.494	1.677	-313	-241	88
Aa en Hunze	1.017	1.378	997	1.189	20	189	102
Borger-Odoorn	982	1.354	1.045	1.298	-63	56	105
Midden-Drenthe	1.092	1.724	1.055	2.243	37	-519	119
Noordenveld ¹⁾	1.276	1.494	1.119	1.524	157	-30	97
Tynaarlo	1.488	2.084	1.479	1.586	9	498	112
Westerveld	696	1.334	875	1.271	-179	63	138
De Wolden	897	1.073	734	998	163	75	87
Drenthe totaal	15.761	21.784	16.600	21.622	-839	162	89

1) Voor Noordenveld zijn de jaren 2011 en 2015 genomen, in 2016 zijn er veel mutaties geweest door de aanwezigheid van de aanmeldstraat voor asielzoekers in Veenhuizen.

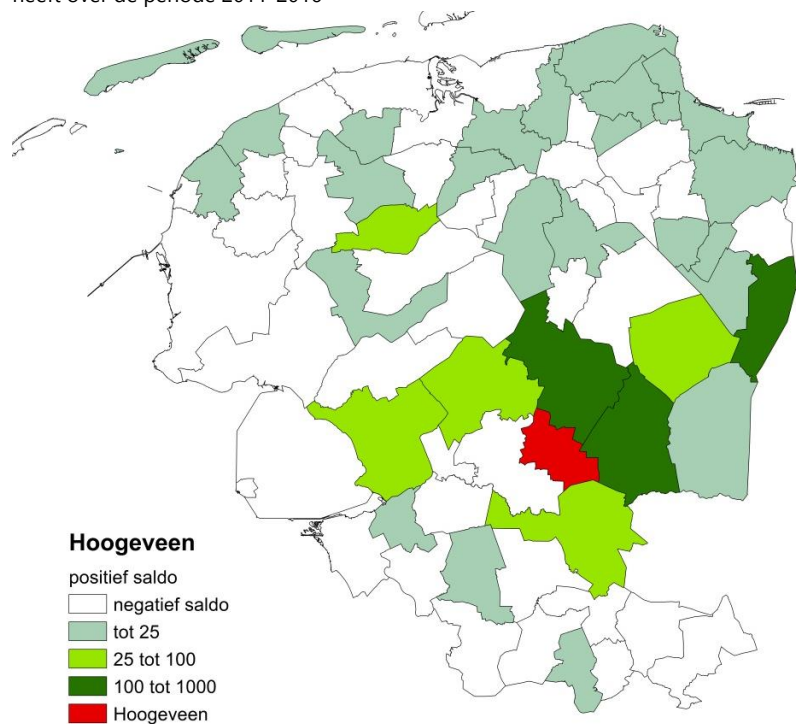
We zien dat de steden gemiddeld een lager aantal mutaties (vestiging plus vertrek) per 1.000 inwoners kennen dan de overige gemeenten in Drenthe. Dit geldt vooral voor Emmen. Hoogeveen kent van de steden het grootste negatieve saldo in 2016. In 2011 was in alle steden het saldo nog negatief, in 2016 alleen dat van Hoogeveen en Coevorden. Meppel en Assen kenden van de steden de grootste groei.

In de figuren zien we de positieve en de negatieve saldi van de verhuizers per gemeente in Noord-Oost Nederland. Hierbij zijn de laatste zes jaren samengevoegd (2011 tm 2016). Van de gemeenten met het grootste saldo verhuizers in de ruime regio staan vervolgens ook de aantallen in een tabel bij de kaartjes vermeld. Positief en negatief.

NB: Met gemeenten die in beide kaartjes wit zijn, zijn er geen verhuizingen geweest of het saldo daarvan is 0.

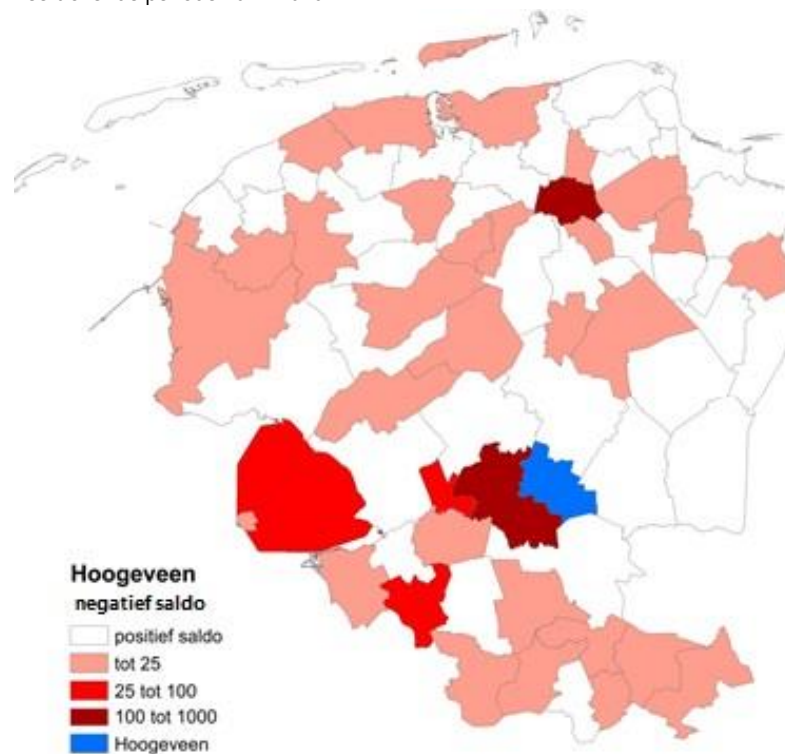
Hoogeveen

Gemeenten in de ruime regio waarmee Hoogeveen een positief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Top saldi van de ruime regio	saldo		Saldo
Positief saldo		Negatief saldo	
Vlagtwedde	257	Groningen	-339
Coevorden	130	De Wolden	-172
Midden-Drenthe	111	Zwolle	-91
Hardenberg	95	Meppel	-70
Smallingerland	61	Noordoostpolder	-32
Steenwijkerland	58		
Westerveld	40		

Gemeenten in de ruime regio waarmee Hoogeveen een negatief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Hoogeveen heeft binnen het studiegebied het grootste aantal verhuizingen van en naar De Wolden. Het grote positieve saldo met Vlagtwedde komt waarschijnlijk door asielzoekers.

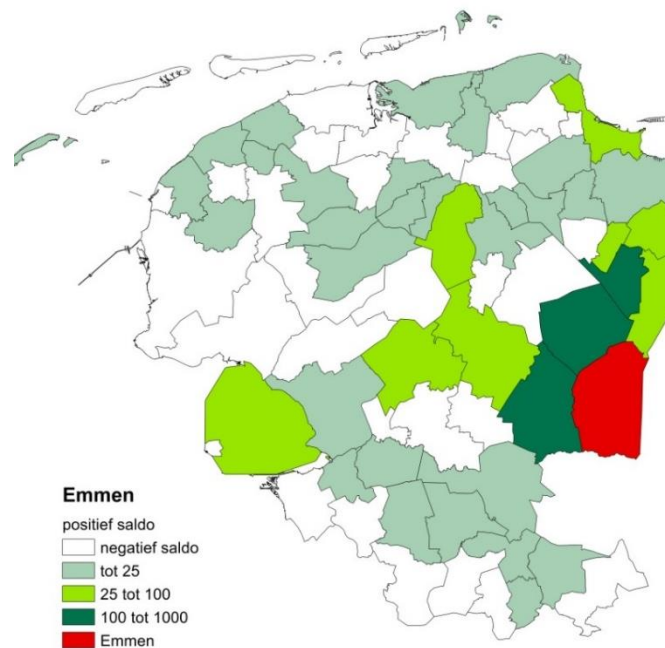
De gemeente buiten het onderzoeksgebied met de meeste verhuizingen is Amsterdam (129 naar en 271 van Hoogeveen) Ook van en naar Enschede, Utrecht en Almere wordt veel verhuisd.

Top 15 aantallen verhuisde personen van en naar Hoogeveen

	naar Hoogeveen	van Hoogeveen	Totaal
De Wolden	966	1138	2104
Groningen	618	957	1575
Midden-Drenthe	607	496	1103
Coevorden	587	457	1044
Emmen	502	484	986
Assen	377	383	760
Hardenberg	407	312	719
Meppel	281	351	632
Zwolle	245	336	581
Westerveld	193	153	346
Vlagtwedde	294	37	331
Steenwijkerland	185	127	312
Leeuwarden	128	151	279
Noordenveld	94	84	178
Aa en Hunze	79	85	164

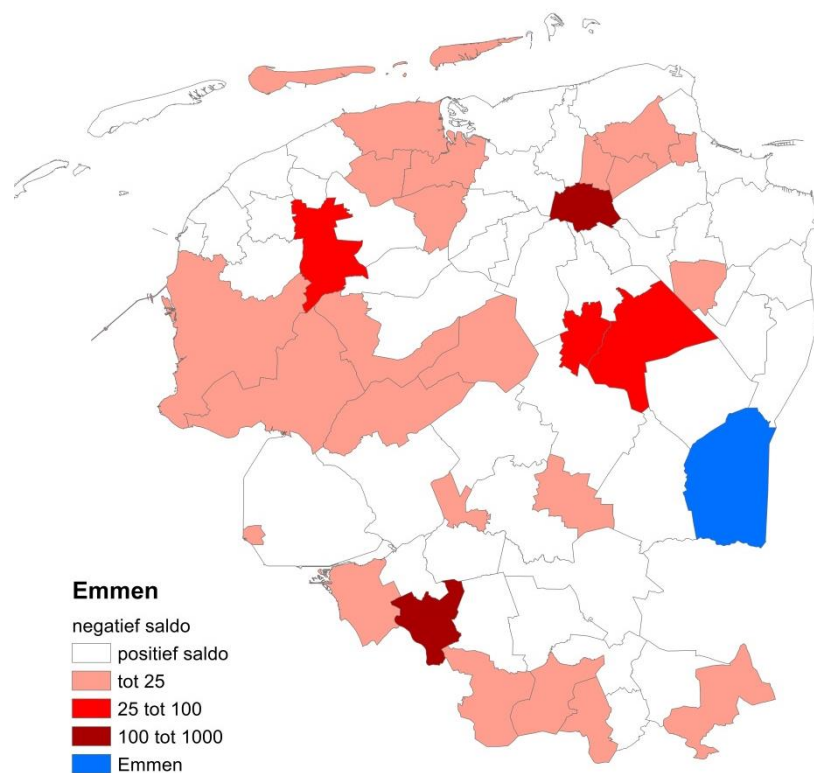
Emmen

Gemeenten in de ruime regio waarmee Emmen een positief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Top saldi van de ruime regio	saldo		saldo
Positief saldo		Negatief saldo	
Borger-Odoorn	201	Groningen	-889
Coevorden	144	Zwolle	-148
Stadskanaal	138	Assen	-59
Westerveld	64	Leeuwarden	-48
Vlagtwedde	58	Aa en Hunze	-44
Delfzijl	53		
Noordoostpolder	37		
Midden-Drenthe	36		

Gemeenten in de ruime regio waarmee Emmen een negatief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Emmen heeft de meeste verhuisbewegingen met Coevorden. De gemeente heeft een positief saldo met de omliggende gemeenten en Zuidoost-Groningen, en een negatief saldo met de verder weg gelegen steden Zwolle, Groningen, Leeuwarden, Assen en Hoogeveen.

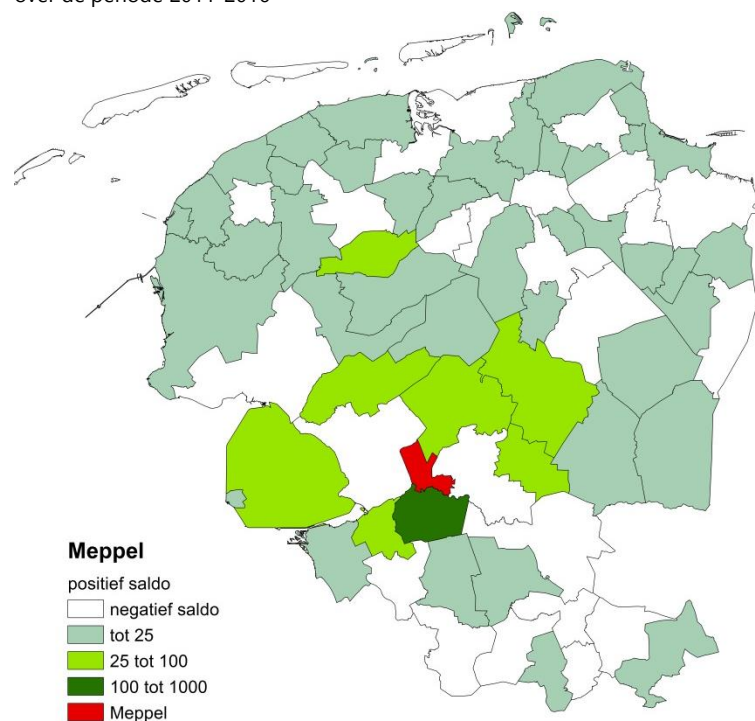
De gemeente buiten het onderzoeksgebied met de meeste verhuizingen is Amsterdam (224 naar en 324 van Emmen) Ook van en naar Enschede, Den Haag en Rotterdam wordt veel verhuisd.

Top 15 aantallen verhuisde personen van en naar Emmen

	naar Emmen	van Emmen	totaal
Coevorden	2293	2149	4442
Groningen	1488	2377	3865
Borger-Odoorn	1345	1144	2489
Vlagtwedde	736	678	1414
Assen	482	541	1023
Hoogeveen	484	502	986
Stadskanaal	555	417	972
Zwolle	354	502	856
Midden-Drenthe	296	260	556
Hardenberg	276	264	540
Leeuwarden	233	281	514
Aa en Hunze	193	237	430
Tynaarlo	185	161	346
Oldambt	138	127	265
Noordenveld	140	110	250

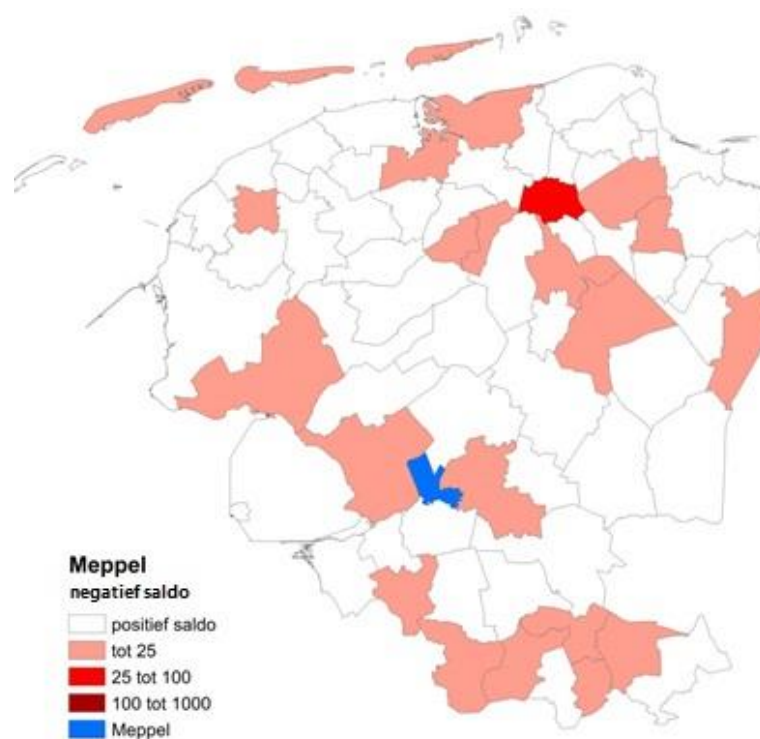
Meppel

Gemeenten in de ruime regio waarmee Meppel een positief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Top saldi van de ruime regio		Top saldi van de ruime regio	
	saldo		saldo
Positief saldo		Negatief saldo	
Staphorst	117	Groningen	-64
Westerveld	93	Steenwijkerland	-22
Hoogeveen	70	Zwolle	-13
Zwartewaterland	56	Hellendoorn	-13
Noordoostpolder	50	Raalte	-11
Midden-Drenthe	35		
Weststellingwerf	34		

Gemeenten in de ruime regio waarmee Meppel een negatief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Meppel heeft met weinig gemeenten in de ruime regio een groot negatief saldo, alleen met Groningen. Meppel heeft in aantal de meeste verhuisbewegingen met de randgemeenten en met de steden Groningen en Zwolle. Met Staphorst, dat de grootste binding met de stad heeft, zien we niet de meeste verhuisbewegingen. Staphorst komt op de zesde plaats; de gemeente heeft met Staphorst wel het grootste positieve saldo.

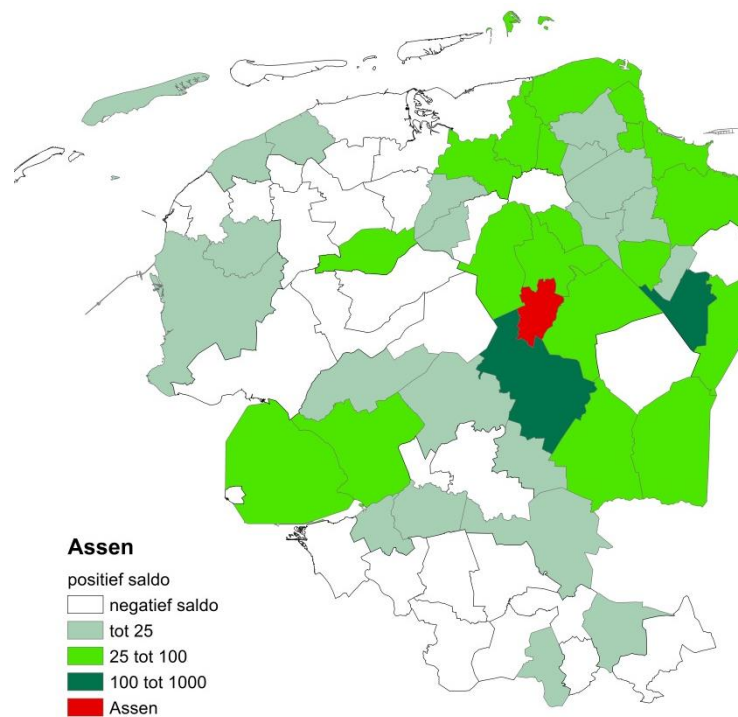
De gemeente buiten het onderzoeksgebied met de meeste verhuizingen is Amsterdam (131 naar en 249 van Meppel). Ook van en naar Utrecht wordt veel verhuisd.

Top 15 aantallen verhuisde personen van en naar Meppel

	naar Meppel	Van Meppel	Totaal
De Wolden	797	808	1605
Steenwijkerland	738	760	1498
Zwolle	522	535	1057
Groningen	496	560	1056
Westerveld	544	451	995
Staphorst	520	403	923
Hoogeveen	351	281	632
Assen	159	145	304
Leeuwarden	139	132	271
Zwartewaterland	150	94	244
Emmen	119	111	230
Hardenberg	92	92	184
Midden-Drenthe	101	66	167
Dalfsen	86	66	152
Weststellingwerf	88	54	142

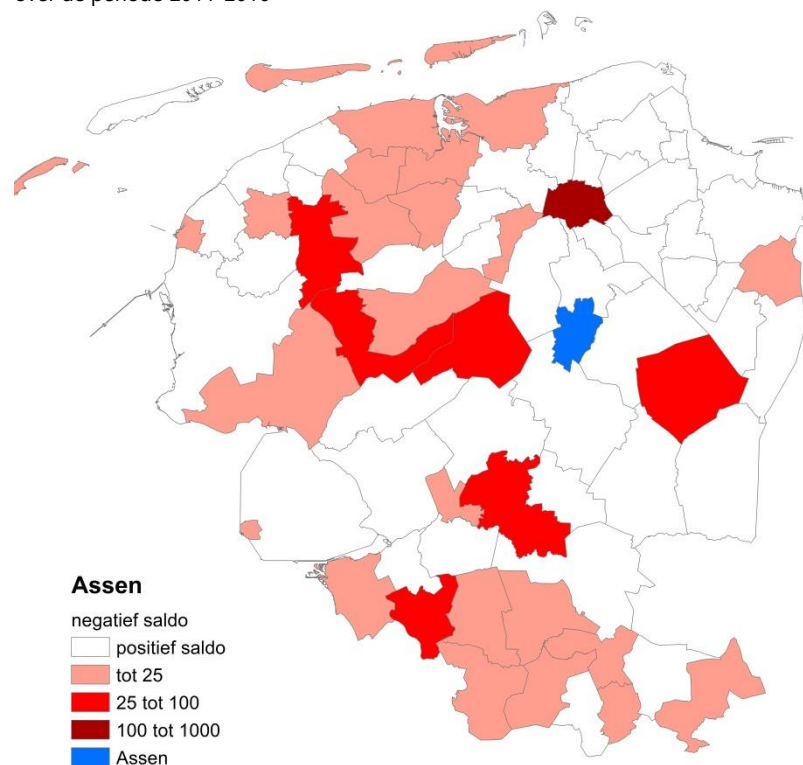
Assen

Gemeenten in de ruime regio waarmee Assen een positief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Top saldi van de ruime regio	saldo	saldo	saldo
Positief saldo		Negatief saldo	
Midden-Drenthe	146	Groningen	-661
Stadskanaal	113	Zwolle	-86
Haren	91	Leeuwarden	-52
Tynaarlo	83	Ooststellingwerf	-36
Aa en Hunze	75	De Wolden	-34
Oldambt	61		
Emmen	59		

Gemeenten in de ruime regio waarmee Assen een negatief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Assen heeft het grootste aantal verhuisbewegingen van de steden, nog iets meer dan het grotere Emmen. Verreweg de meeste verhuisbewegingen zijn met Groningen. Daarnaast zijn er veel verhuisbewegingen met de omliggende gemeenten met wie de stad een positief saldo heeft.

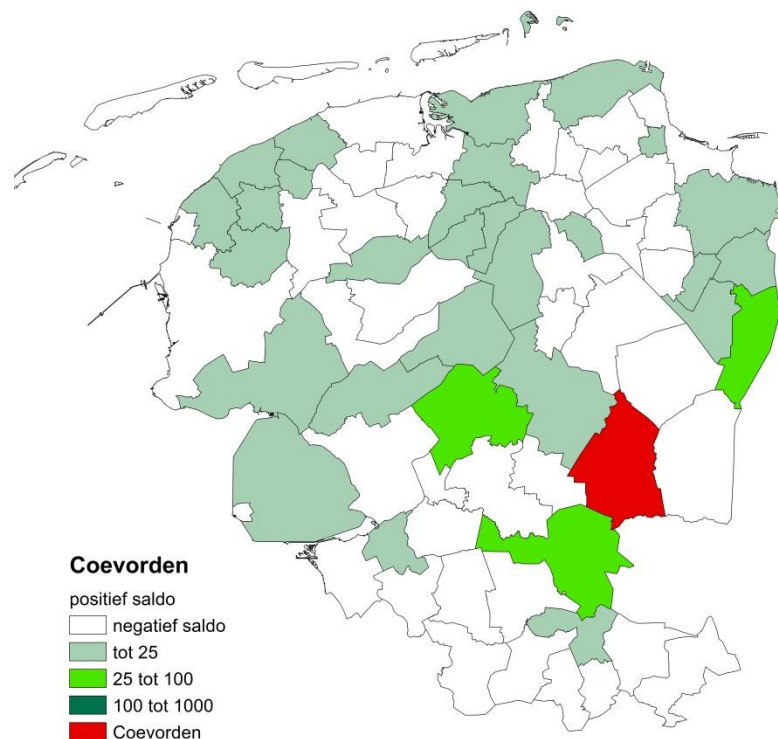
De gemeente buiten het onderzoeksgebied waar de meeste verhuizingen mee zijn is Amsterdam (202 naar en 296 van Assen) Ook van en naar Den Haag wordt veel verhuisd.

Top 15 aantallen verhuisde personen van en naar Assen

	naar Assen	van Assen	Totaal
Groningen	2620	3281	5901
Midden-Drenthe	1637	1491	3128
Aa en Hunze	936	861	1797
Tynaarlo	775	692	1467
Noordenveld	615	566	1181
Emmen	541	482	1023
Hoogeveen	383	377	760
Ooststellingwerf	351	387	738
Zwolle	228	314	542
Leeuwarden	208	260	468
Borger-Odoorn	219	246	465
Stadskanaal	255	142	397
Haren	233	142	375
Hoogezand	197	176	373
Westerveld	188	181	369

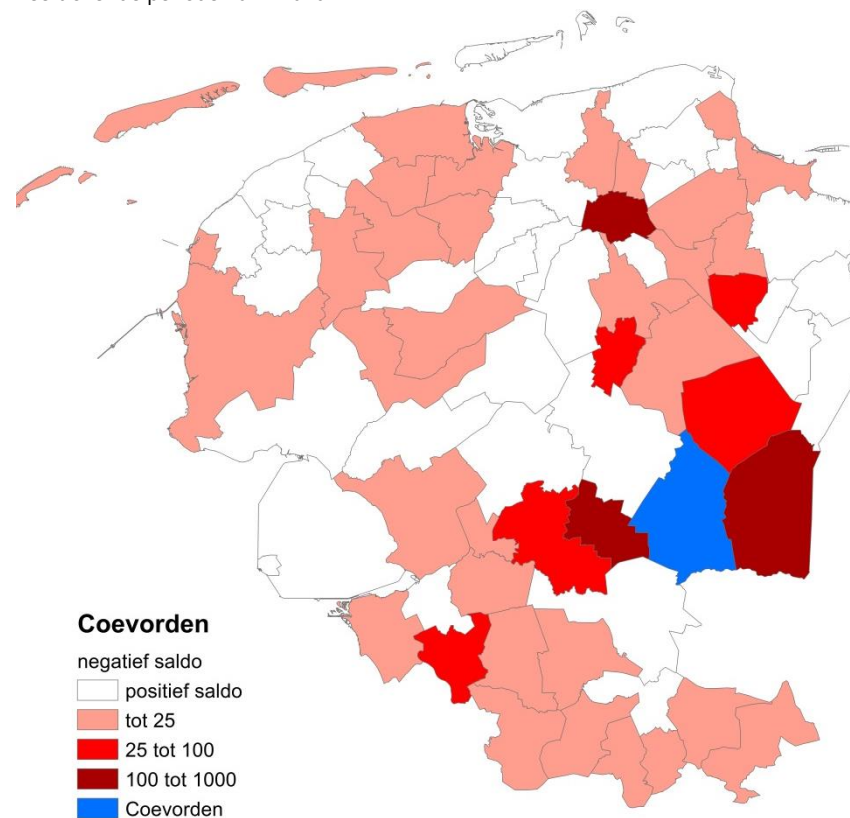
Coevorden

Gemeenten in de ruime regio waarmee Coevorden een positief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Top saldi van de ruime regio	saldo		Saldo
Positief saldo		Negatief saldo	
Hardenberg	72	Groningen	-248
Vlagtwedde	56	Emmen	-144
Westerveld	28	Hoogeveen	-130
Smallingerland	25	Zwolle	-62
Midden-Drenthe	19	De Wolden	-40
Ooststellingwerf	17		
Pekela	17		

Gemeenten in de ruime regio waarmee Coevorden een negatief saldo van verhuisde personen heeft over de periode 2011-2016

Coevorden heeft vooral veel verhuizingen van en naar Emmen (wat resulteert in een negatief saldo). Met de steden in de omgeving heeft Coevorden een negatief saldo. Met Hardenberg en Vlagtwedde is er sprake van een positief saldo. In het geval van Vlagtwedde heeft dat waarschijnlijk te maken met asielzoekers.

De gemeente buiten het onderzoeksgebied met de meeste verhuizingen is Enschede (92 naar en 126 van Coevorden). Daarmee is Coevorden de enige stad die niet veel verhuisbewegingen met de grote steden in de Randstad heeft.

Top 15 aantallen verhuisde personen van en naar Coevorden

	naar Coevorden	van Coevorden	Totaal
Emmen	2149	2293	4442
Groningen	430	678	1108
Hoogeveen	457	587	1044
Hardenberg	474	402	876
Borger-Odoorn	270	301	571
Midden-Drenthe	235	216	451
Zwolle	170	232	402
Assen	171	197	368
Vlagtwedde	174	118	292
De Wolden	69	109	178
Aa en Hunze	78	80	158
Stadskanaal	75	70	145
Leeuwarden	59	81	140
Westerveld	83	55	138
Meppel	42	65	107

3.2. Onderwijs

Van de scholen voor het voortgezet onderwijs is bekend waar de leerlingen wonen. De bron van deze gegevens is DUO. Ook van Stenden Hoogeschool, met vestigingen in Assen, Emmen en Meppel, kennen we de woongemeenten van de leerlingen.

3.2.1 Woonplaatsen leerlingen van het Voortgezet Onderwijs per stad

Van de scholen voor voortgezet onderwijs is bekend waar de leerlingen wonen. Op basis daarvan zijn onderstaande kaarten tot stand gekomen. Deze tonen per gemeente het aantal leerlingen aan het voortgezet onderwijs per 1.000 inwoners van 12 tot en met 17 jaar dat in de steden naar school gaat. Peildatum is 1 oktober 2016.

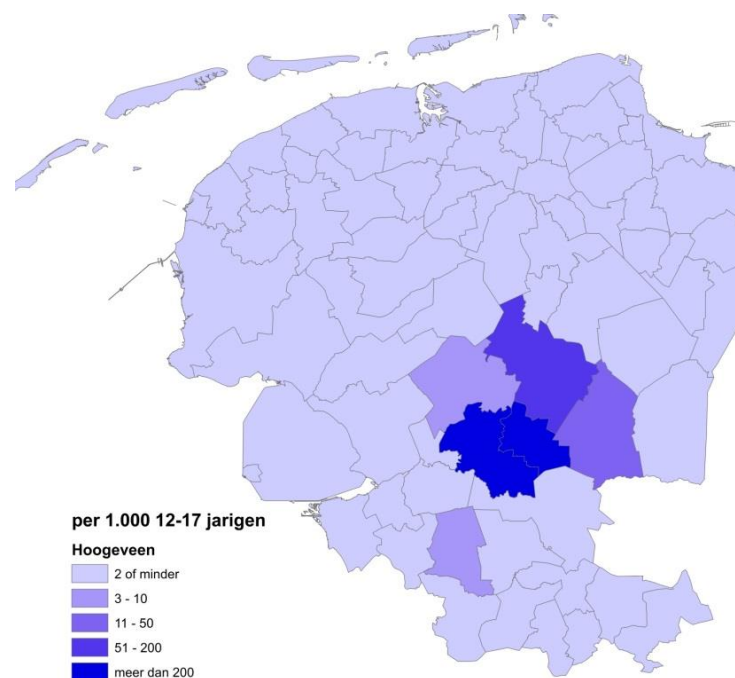
De scholen zijn brede scholen voor voortgezet onderwijs, scholen voor praktijkonderwijs en scholen van (AOC) Terra.

In de tabellen ernaast staan de absolute aantallen voor de gemeenten met de meeste leerlingen die een vo-school in de steden bezoeken.

Behalve in de steden zijn er in de gemeenten Noordenveld (en Leek), Midden-Drenthe, Tynaarlo, Westerveld en in de provincie Groningen Stadskanaal en Groningen ook scholen voor voortgezet onderwijs waar veel leerlingen vanuit Drenthe naar toe gaan. Omdat kinderen in de regel niet erg ver reizen naar een school voor voortgezet onderwijs, zijn de verder weg gelegen gemeenten in de kaarten licht gekleurd.

Over het algemeen zijn de gemeenten die tegen de steden aan liggen, donker gekleurd. Vooral als er in die gemeente zelf geen school voor voortgezet onderwijs staat.

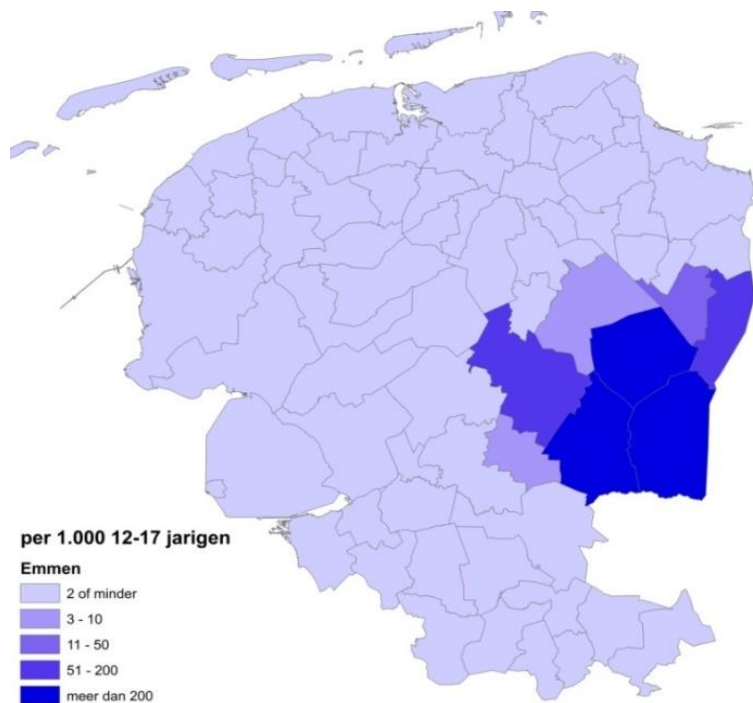
Leerlingen die in Hoogeveen naar het vo gaan, aantal per 1.000 kinderen van 12 tot en met 17 jaar.

Grootste aantallen per gemeente	Aantal leerlingen
Hoogeveen	794
De Wolden	309
Midden-Drenthe	73
Coevorden	35

Leerlingen die in Hoogeveen op school gaan, komen grotendeels uit Hoogeveen zelf en uit De Wolden. Er komen ook leerlingen uit Midden-Drenthe, maar vanuit die gemeente gaan veel meer leerlingen in Assen op school.

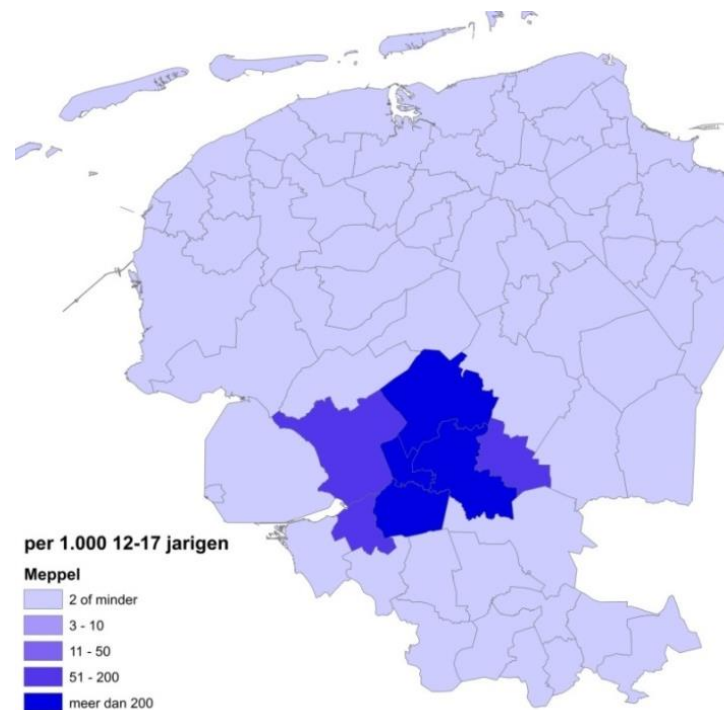
Leerlingen die in Emmen naar het vo gaan, aantal per 1.000 kinderen van 12 tot en met 17 jaar

Grootste aantallen per gemeente	Aantal leerlingen
Emmen	803
Borger-Odoorn	407
Coevorden	248
Vlagtwedde	65
Midden-Drenthe	53

De leerlingen die in Emmen op school gaan, komen voor een groot deel uit Borger-Odoorn en uit Coevorden (behalve uit Emmen zelf), maar ook uit verder weg gelegen gemeenten. Eén school staat niet in de stad Emmen zelf maar in Klazienaveen.

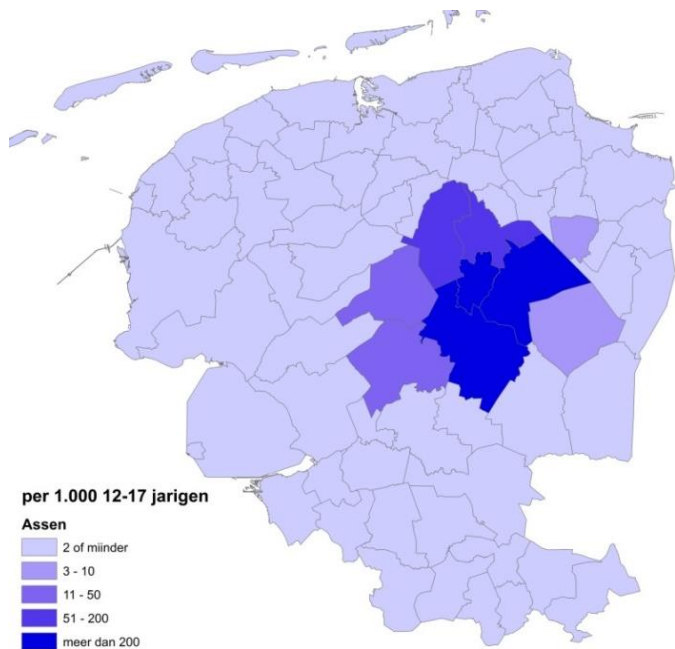
Leerlingen die in Meppel naar het vo gaan, aantal per 1.000 kinderen van 12 tot en met 17 jaar

Grootste aantallen per gemeente	Aantal leerlingen
Meppel	813
De Wolden	474
Staphorst	394
Westerveld	376
Steenwijkerland	59
Zwartewaterland	35

Meppel heeft gezien de grootte van de gemeente relatief veel leerlingen op scholen voor voortgezet onderwijs. Ze komen ook voor een groot deel uit de omliggende gemeenten. Vanuit De Wolden, bijvoorbeeld, gaan meer leerlingen in Meppel op school dan in Hoogeveen.

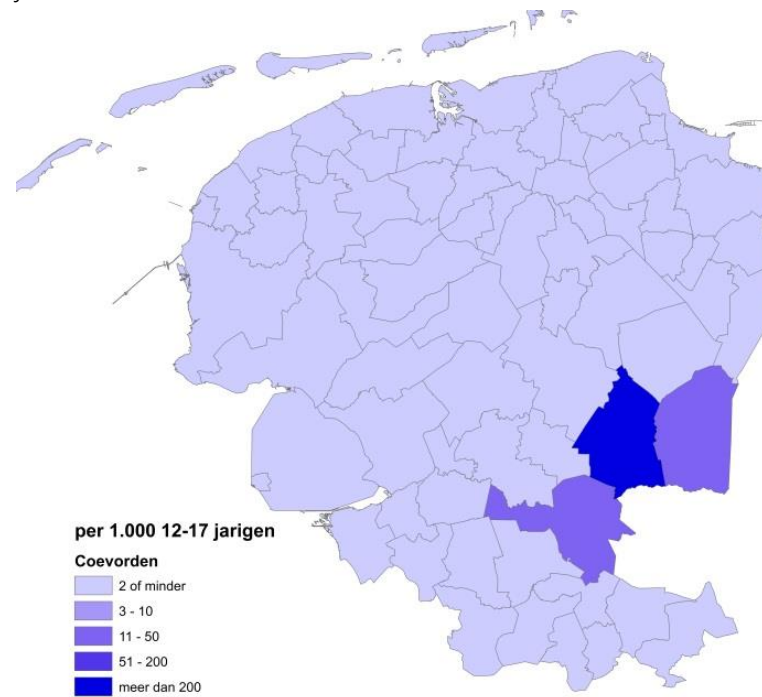
Leerlingen die in Assen naar het vo gaan, aantal per 1.000 kinderen van 12 tot en met 17 jaar

Grootste aantallen per gemeente	Aantal leerlingen
Assen	766
Midden-Drenthe	402
Aa en Hunze	347
Tynaarlo	106
Noordenveld	62
Ooststellingwerf	25

In Assen gaan veel leerlingen op school die uit Assen, Midden-Drenthe of Tynaarlo komen. Relatief weinig komen er uit Tynaarlo en Noordenveld. Deze gemeenten hebben zelf scholen en er is concurrentie uit Groningen en Leek.

Leerlingen die in Coevorden naar het vo gaan, aantal per 1.000 kinderen van 12 tot en met 17 jaar

Grootste aantallen per gemeente	Aantal leerlingen
Coevorden	580
Hardenberg	26
Emmen	22

Coevorden trekt vooral leerlingen uit de gemeente zelf en weinig uit omliggende gemeenten. De scholen zijn vooral lokaal verzorgend. Een van de twee scholen voor voortgezet onderwijs staat niet in de stad Coevorden zelf maar in Oosterhesselen.

3.2.2 Woonplaatsen leerlingen van het hbo per stad

Stenden Hogeschool heeft vestigingen in Assen, Emmen en Meppel. Van deze hogeschool is bekend waar de studenten wonen. Op basis daarvan zijn de onderstaande tabel en de kaarten tot stand gekomen. De kaarten tonen per gemeente het aantal leerlingen aan het hbo per 1.000 inwoners van 15 tot en met 29 jaar dat in de steden naar school gaat. Peildatum is 1 oktober 2017. Naast Stenden heeft ook de Hanzehogeschool uit Groningen een vestiging in Assen met enkele tientallen studenten.

Aantal studenten Stenden Hogeschool naar vestigingsplaats en gebied

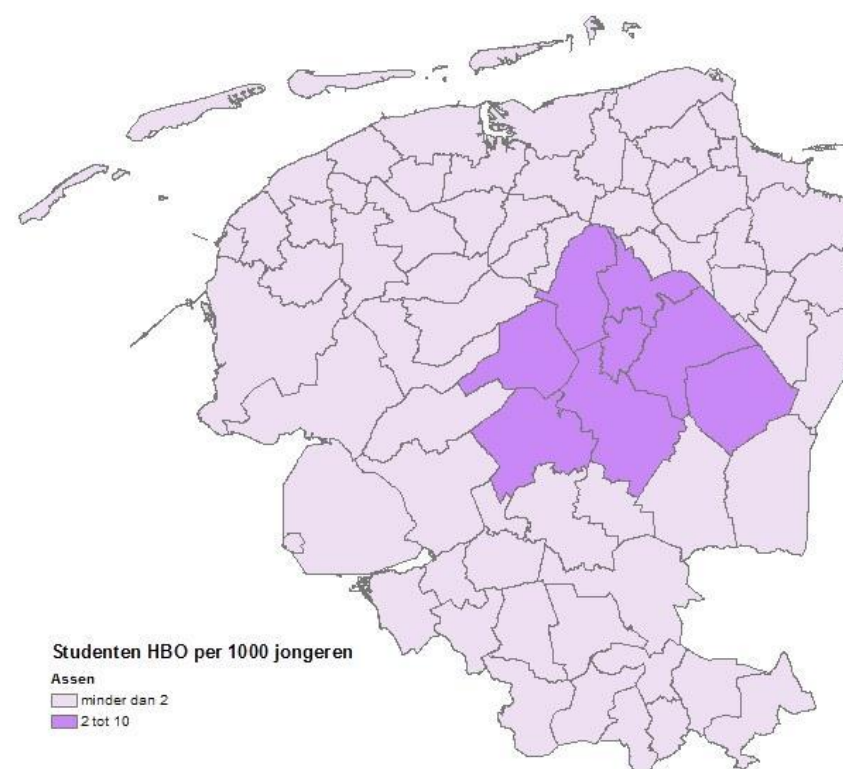
Vestigings- plaats	Studenten		Totaal
	onderzoeks- gebied	Overig Nederland, buiten- land en onbekend	
Assen	144	0	144
Emmen	1.507	257	1.764
Meppel	211	145	356
Totaal Drenthe	1.862	402	2.264

We zien in de kleinste locatie, Assen, alleen studenten die in de regio wonen. Meppel en vooral Emmen hebben ook studenten van buiten de regio. Beide plaatsen hebben ook studenten uit het buitenland.

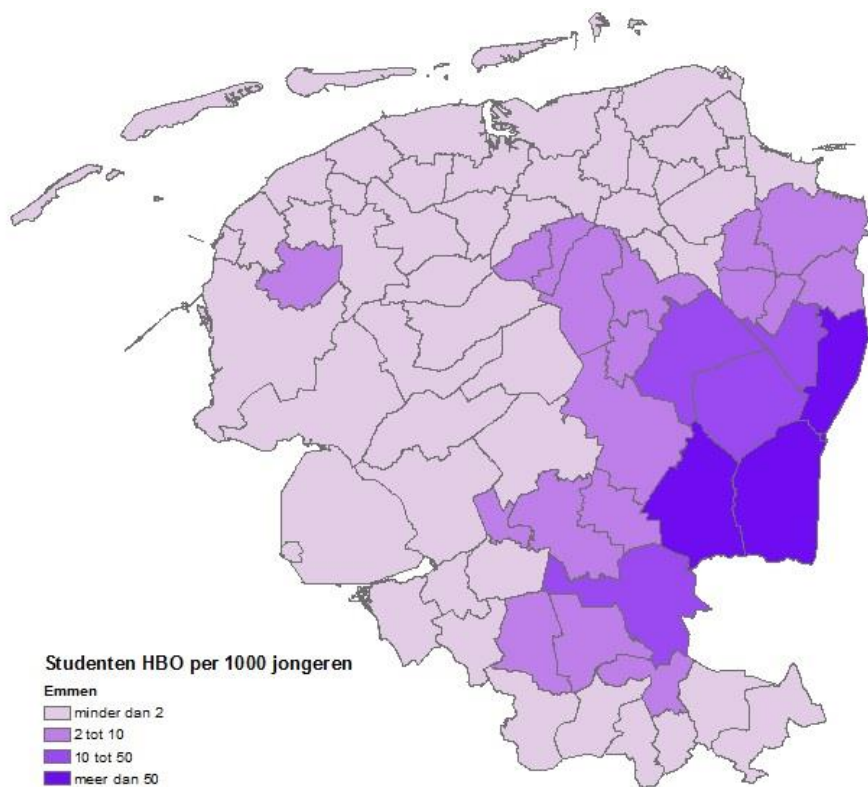
In Assen is alleen een Pabo, in Meppel een Pabo en een internationale Pabo. In Emmen kunnen veel meer studies gevolgd worden.

In Drenthe wonen meer hbo-studenten dan er op Stenden Hogeschool zitten. Stenden heeft 2.264 studenten en in Drenthe wonen 8.970 hbo-studenten (CBS, 2016-2017). Er wonen in Drenthe ook 1.726 universitaire studenten waarvan relatief veel in Assen en Tynaarlo.

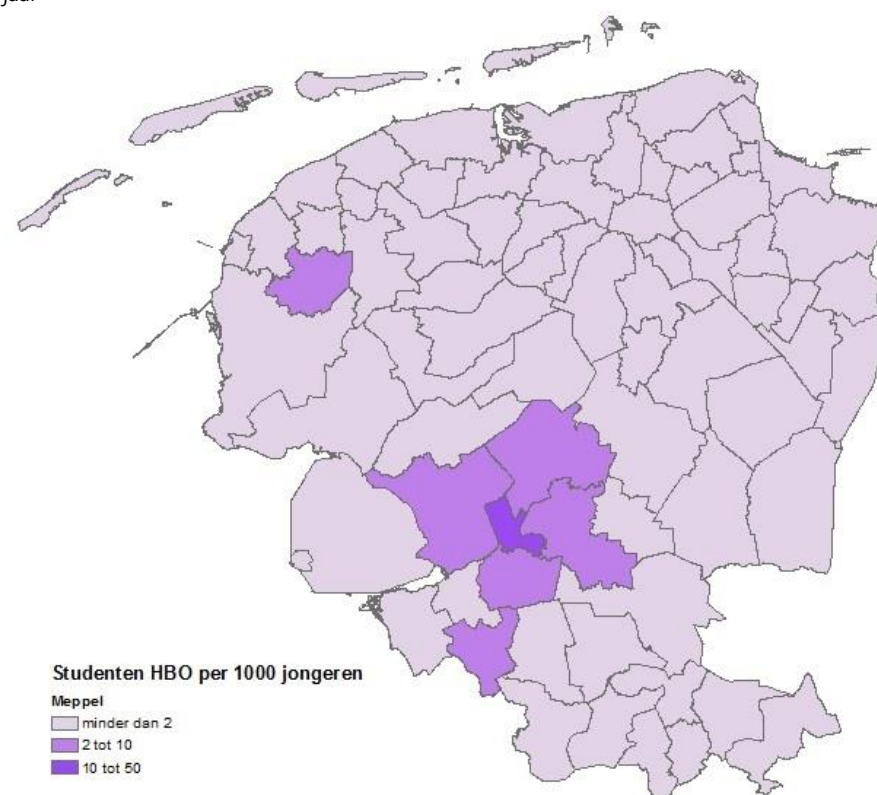
Studenten die in Assen naar het HBO gaan, aantal per 1.000 jongeren van 15 tot en met 29 jaar

Studenten die in Emmen naar het HBO gaan, aantal per 1.000 jongeren van 15 tot en met 29 jaar

Studenten die in Meppel naar het HBO gaan, aantal per 1.000 jongeren van 15 tot en met 29 jaar

3.3 Woon-werkrelaties

Het woon-werkverkeer is in de verzorgingsgebieden van de steden een belangrijk element. In de eerste tabel staat van de Drentse gemeenten welk percentage van de banen in de gemeenten wordt ingenomen door mensen van binnen en buiten de gemeente en in de tweede tabel welk percentage van de inwoners binnen en buiten de eigen gemeente werkt.

Banen, verdeeld naar ingenomen door eigen inwoners en forenzen, 2015

Gemeente	Banen	Eigen inwoners	Forenzen
Emmen	45100	57%	43%
Assen	38700	38%	62%
Hoogeveen	30100	41%	59%
Meppel	18900	31%	69%
Coevorden	10400	44%	56%
Midden-Drenthe	10600	42%	58%
Tynaarlo	8700	34%	66%
Noordenveld	8400	36%	64%
Westerveld	7300	29%	71%
Aa en Hunze	5800	36%	64%
De Wolden	4900	43%	57%
Borger-Odoorn	4700	40%	60%
Totaal	193600		

bron: CBS

Meer dan de helft van de Drentse werkgelegenheid is aanwezig in Assen, Emmen en Hoogeveen samen. In Emmen wordt dit voor een groot deel ingenomen door de eigen inwoners. Dit komt door de grootte van de gemeente en de ligging. Het aantal grensarbeiders is niet groot. Meppel en Assen hebben relatief veel forenzen. Ook dit komt door de grootte van de stad ten opzichte van de gemeente en door de ligging.

Werkenden, verdeeld naar werkzaam in de eigen gemeente en elders, 2015

Gemeente	In eigen gemeen-		
	Werkenden	te	Elders
Emmen	44100	59%	41%
Assen	30500	48%	52%
Hoogeveen	24000	52%	48%
Meppel	15000	39%	61%
Coevorden	14500	32%	68%
Midden-Drenthe	14700	31%	69%
Tynaarlo	13500	22%	78%
Noordenveld	12700	24%	76%
Westerveld	7200	29%	71%
Aa en Hunze	10500	20%	80%
De Wolden	10300	20%	80%
Borger-Odoorn	10500	18%	82%
Totaal	207500		

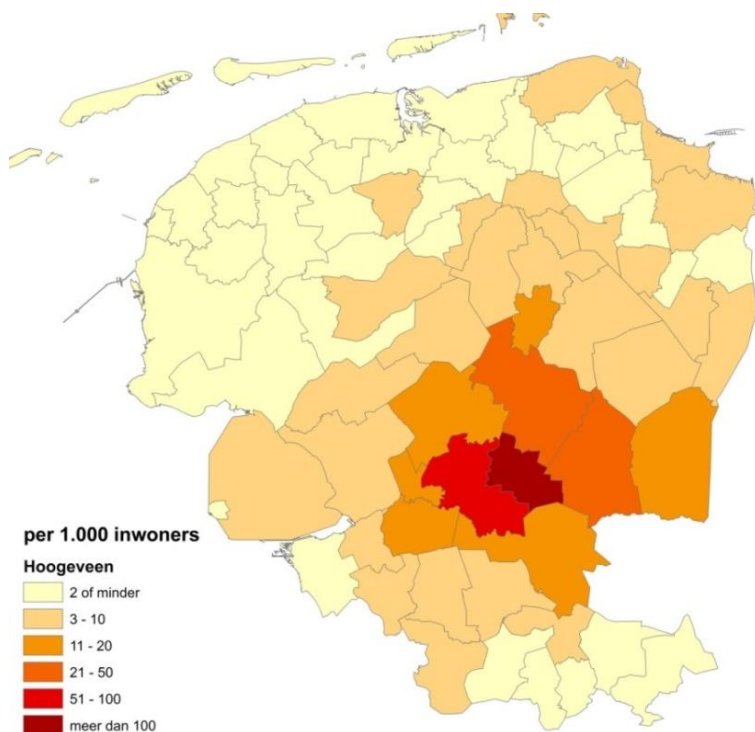
bron: CBS

Van de eigen inwoners werkt in de drie grootste steden relatief een groot deel binnen de eigen gemeente. In Meppel en vooral Coevorden is dit veel minder het geval. Het totaal aantal werkenden in Drenthe is groter dan het aantal banen. Het aantal Drenten dat buiten de provincie werkt zal dus groter zijn dan het aantal mensen van buiten de provincie dat in Drenthe werkt.

In de figuren hebben we per gemeente weergegeven waar de in de gemeente werkenden wonen. Omwille van de vergelijkbaarheid is de schaalverdeling bij alle kaarten gelijk gehouden.

We hebben cijfers van de woon-werkrelaties van de jaren 2006 en 2015 met elkaar vergeleken. We hebben per gemeente de ontwikkeling bekeken van het aantal mensen dat in de gemeente werkt. In de toelichting hebben we aangegeven waar een toename of een afname van het aantal werkenden van meer dan 300 heeft plaatsgevonden.

Hoofdbanen van werknemers, percentages van de bevolking werkend in Hoogeveen

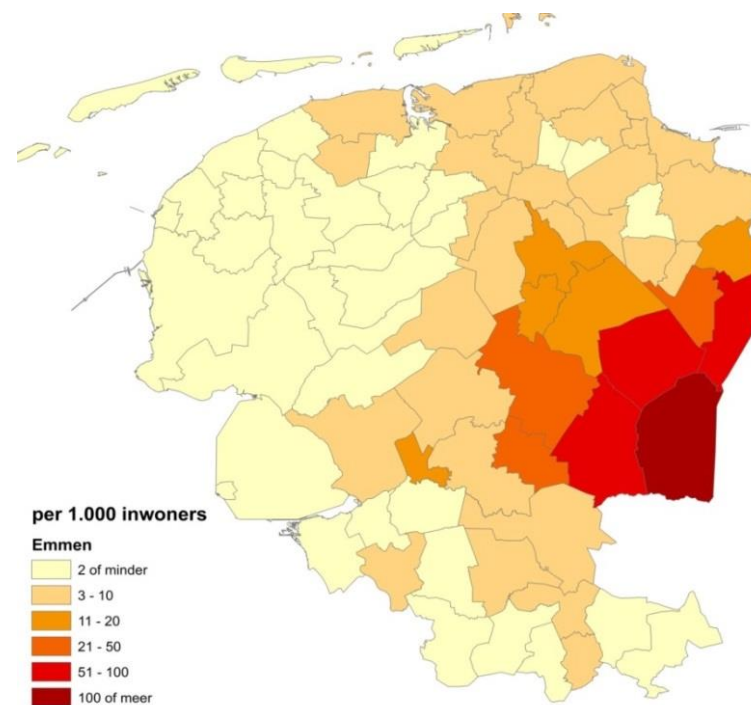

Hoogeveen kent 30.100 banen. Daarvan worden er 12.400 vervuld door eigen inwoners. In totaal is de inkomende stroom werkenden in de stad daarmee 14.400. Daartegenover staat een uitgaande stroom van 11.600 werkenden uit Hoogeveen. De Wolden is de enige gemeente van waaruit relatief veel mensen in Hoogeveen werken.

Ontwikkelingen woon-werkrelaties over de tijd

Sinds 2006 is het aantal mensen uit Assen, Emmen en Groningen dat in Hoogeveen werkt, toegenomen en vanuit Hoogeveen zelf en De Wolden afgenomen.

Hoofdbanen van werknemers, percentages van de bevolking werkend in Emmen

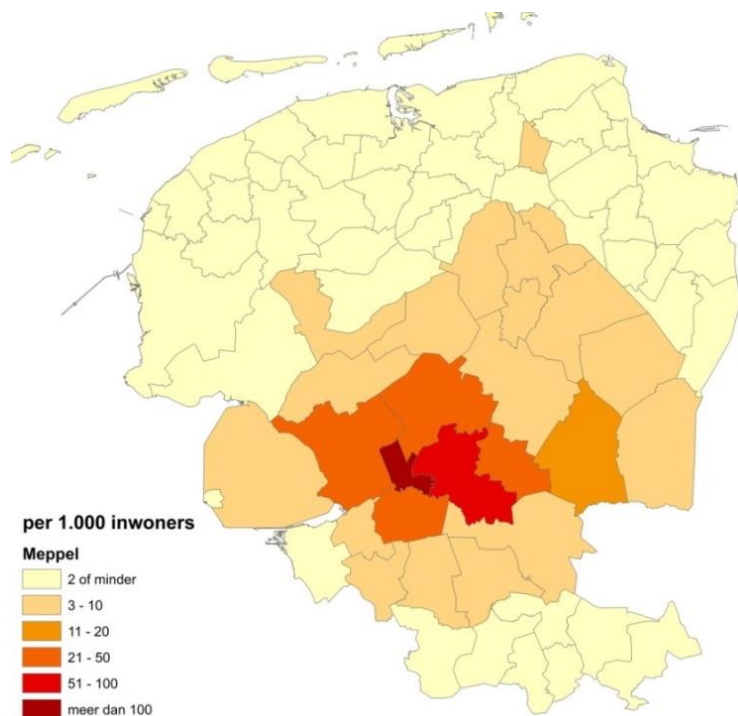

Emmen kent 45.100 banen. Daarvan worden er 25.900 vervuld door eigen inwoners. Daarmee is Emmen de gemeente met de meeste werkgelegenheid en ook de gemeente waar de meeste banen worden ingenomen door eigen inwoners. Uit Borger-Odoorn, Coevorden en Vlagtwedde werken veel mensen in Emmen. Er werken 18.200 Emmenaren buiten de gemeente Emmen.

Ontwikkelingen woon-werkrelaties over de tijd

In Emmen is het aantal werkenden, zowel uit Emmen zelf als uit de omliggende gemeenten, afgenomen sinds 2006. Uit veel andere gemeenten is het aantal werkenden in Emmen toegenomen: Assen, Groningen, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe en Tynaarlo.

Hoofdbanen van werknemers, percentages van de bevolking werkend in Meppel

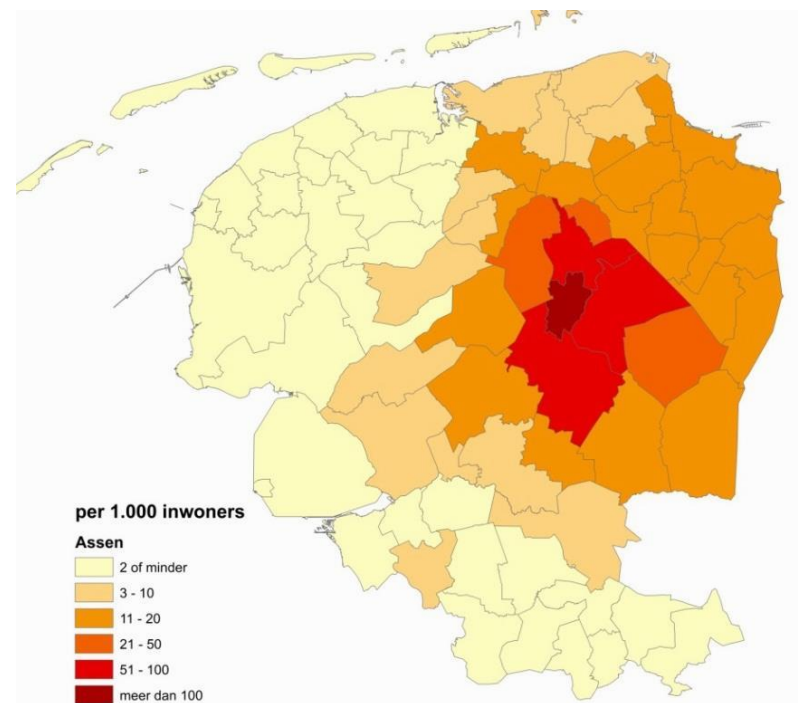

Meppel kent 18.900 banen, daarvan worden er 5.800 vervuld door eigen inwoners. Dit is het laagste percentage van alle steden. Er werken relatief veel mensen van buiten in de gemeente in Meppel, 13.100. Daartegenover staat een uitgaande stroom van 9.200 werknenden uit Meppel. Net als in Hoogeveen werken veel mensen uit De Wolden in Meppel.

Ontwikkelingen woon-werkrelaties over de tijd

Vanuit Zwolle en Hoogeveen zijn sinds 2006 meer mensen in Meppel komen werken. Vanuit Meppel zelf en de omliggende gemeenten Westerveld, Staphorst en Steenwijkerland minder.

Hoofdbanen van werknemers, percentages van de bevolking werkend in Assen

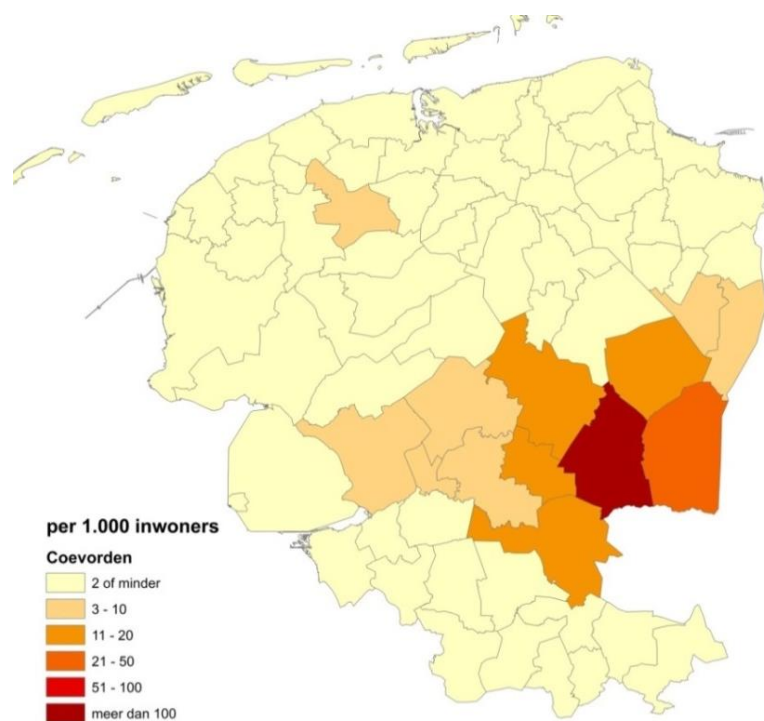

Assen kent 38.700 banen, daarvan worden er 14.700 vervuld door eigen inwoners. De inkomende stroom werknenden komt daarmee op 24.000. Daartegenover staat een uitgaande stroom van 15.800 Assenaren. Uit de gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en Midden-Drenthe werken veel mensen in Assen. In Midden-Drenthe is dat aantal het hoogste met 81 per 1000 inwoners.

Ontwikkelingen woon-werkrelaties over de tijd

Voor Assen zien we dat het aantal mensen dat er werkt uit Assen zelf, Aa en Hunze en Midden-Drenthe afneemt. Vanuit de verder weg gelegen gemeenten Groningen, Emmen en Oldambt is het aantal toegenomen.

Hoofdbanen van werknemers, percentages van de bevolking werkend in Coevorden

Coevorden kent 10.400 banen, daarvan worden er 4.600 vervuld door eigen inwoners. De inkomende stroom werkenden komt daarmee op 5.800. Daartegenover staat een uitgaande stroom van 9.900 werkenden uit Coevorden. Dit is het hoogste percentage van alle vijf steden. De gemeente kent dan ook de geringste werkgelegenheid van de vijf steden. Minder nog dan de gemeente Midden-Drenthe.

Ontwikkelingen woon-werkrelaties over de tijd

In Coevorden zijn sinds 2006 minder mensen in de gemeente zelf gaan werken. Verder zijn er geen opvallende ontwikkelingen.

3.4 Kooporiëntatie

Om de koopstromen in beeld te brengen hebben we gebruikgemaakt van de cijfers van het koopstromenonderzoek van I&O-research. Hierbij zijn inwoners van de provincie Drenthe, Overijssel en de aangrenzende gebieden in Friesland, Groningen en Duitsland geënquêteerd. Aan de inwoners is gevraagd waar zij hun dagelijkse en niet-dagelijkse inkopen doen. De cijfers hebben betrekking op het jaar 2015.

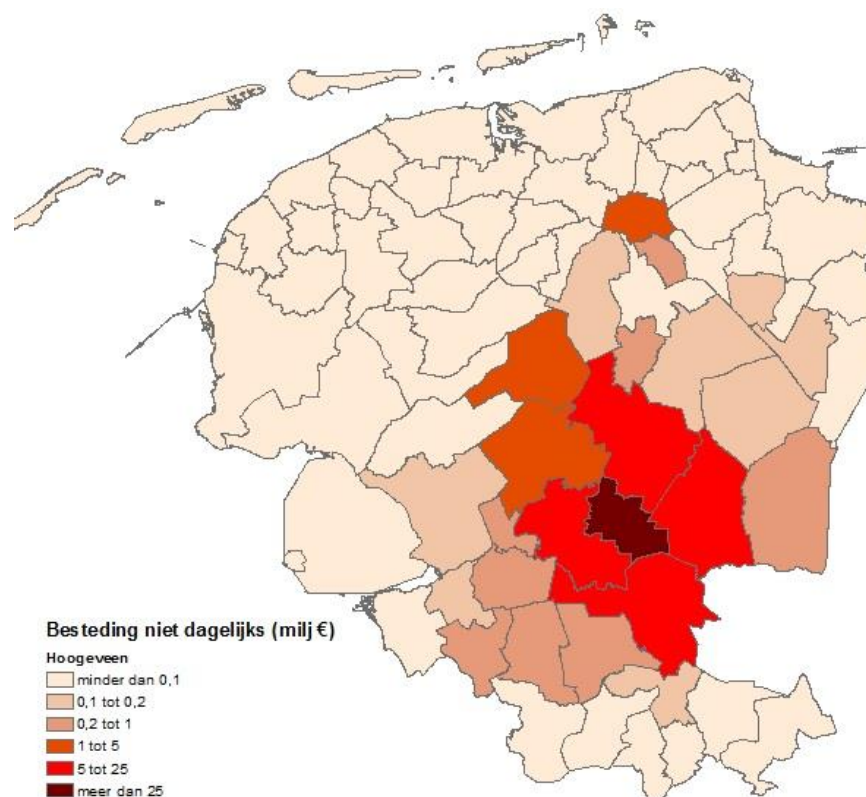
De tabel toont van alle Drentse gemeenten de percentages voor de binding van dagelijkse en niet-dagelijkse goederen aan de eigen gemeente. De dagelijkse goederen worden meer in de naaste of vrij nabije omgeving gekocht dan de niet-dagelijkse goederen.

In de figuren staat per gemeente de besteding van niet-dagelijkse goederen in miljoenen euro's. Ook hier is – met het oog op een goede vergelijking van de steden de schaalverdeling in de kaarten gelijk gehouden.

Kooporiëntatie buiten de eigen gemeente, dagelijkse en niet-dagelijkse goederen, 2015

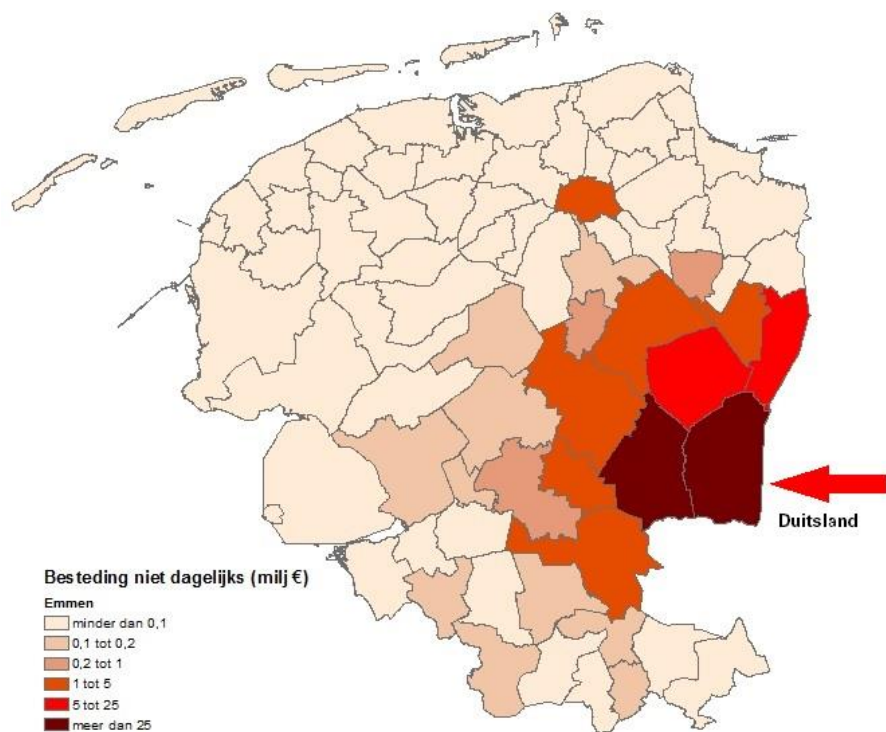
Gemeente	Binding dagelijks	Binding niet-dagelijks	Oriëntatie niet-dagelijks eerste op...	tweede op...
Emmen	92	80	Buiten Drenthe	Coevorden
Assen	96	76	Buiten Drenthe	Emmen
Hoogeveen	93	73	Buiten Drenthe	Emmen
Meppel	85	64	Buiten Drenthe	De Wolden
Coevorden	76	34	Emmen	Buiten Drenthe
Noordenveld	83	43	Buiten Drenthe	Assen
Midden-Drenthe	86	39	Assen	Buiten Drenthe
Tynaarlo	80	31	Buiten Drenthe	Assen
De Wolden	54	20	Hoogeveen	Meppel
Westerveld	64	18	Buiten Drenthe	Meppel
Borger-Odoorn	45	16	Buiten Drenthe	Emmen
Aa en Hunze	66	15	Buiten Drenthe	Assen

Koopstromen naar de gemeente Hoogeveen in miljoenen euro's per gebied

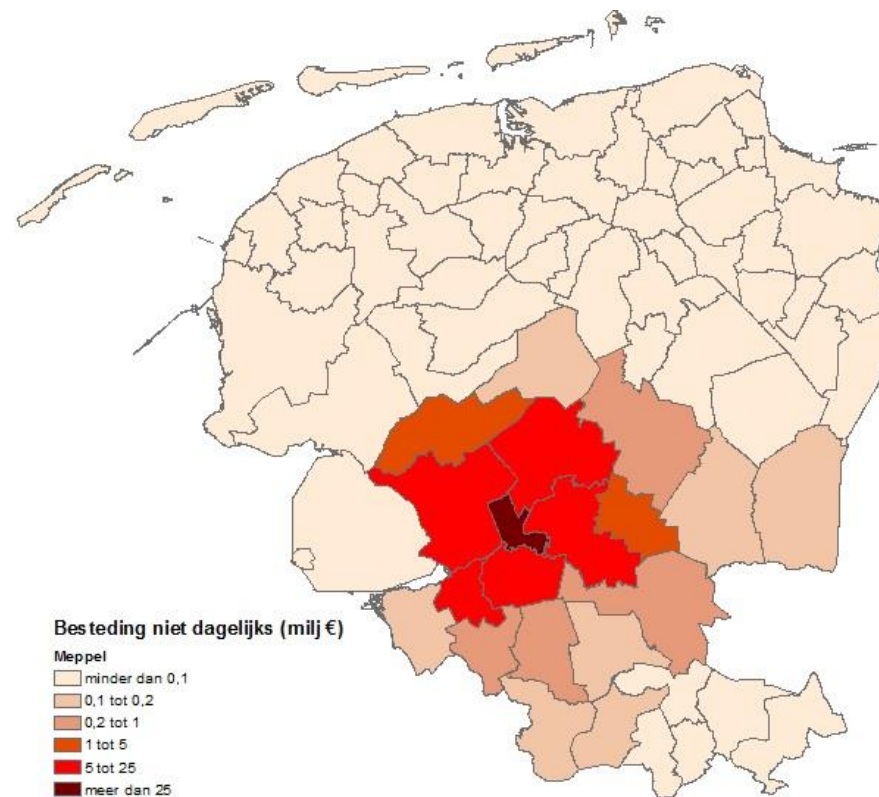
De besteding van niet-dagelijkse goederen bedraagt in Hoogeveen 108,5 miljoen, de binding in de eigen gemeente is 73 procent. De meeste overige inkomsten komen uit de gemeente De Wolden en van buiten de provincie (Hardenberg).

Koopstromen naar de gemeente Emmen in miljoenen euro's per gebied

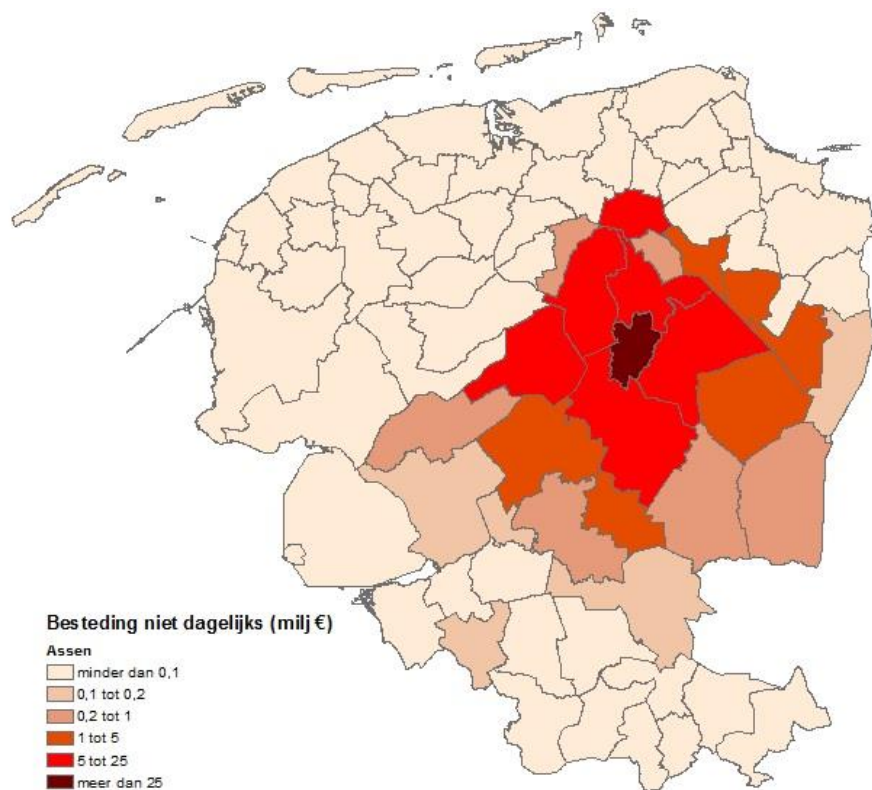
De besteding van niet-dagelijkse goederen bedraagt in Emmen 214,2 miljoen, de binding in de eigen gemeente is 92 procent. Daarmee is de binding van de eigen inwoners voor niet dagelijkse goederen in Emmen het grootste van de vijf steden. De meeste overige inkomsten komen uit de gemeenten Coevorden, Borger-Odoorn en van buiten de provincie (Vlagtwedde, Duitsland). De inwoners van gemeente Borger-Odoorn betrekken voor 36 procent hun niet dagelijkse goederen van buiten de provincie.

Koopstromen naar de gemeente Meppel in miljoenen euro's per gebied

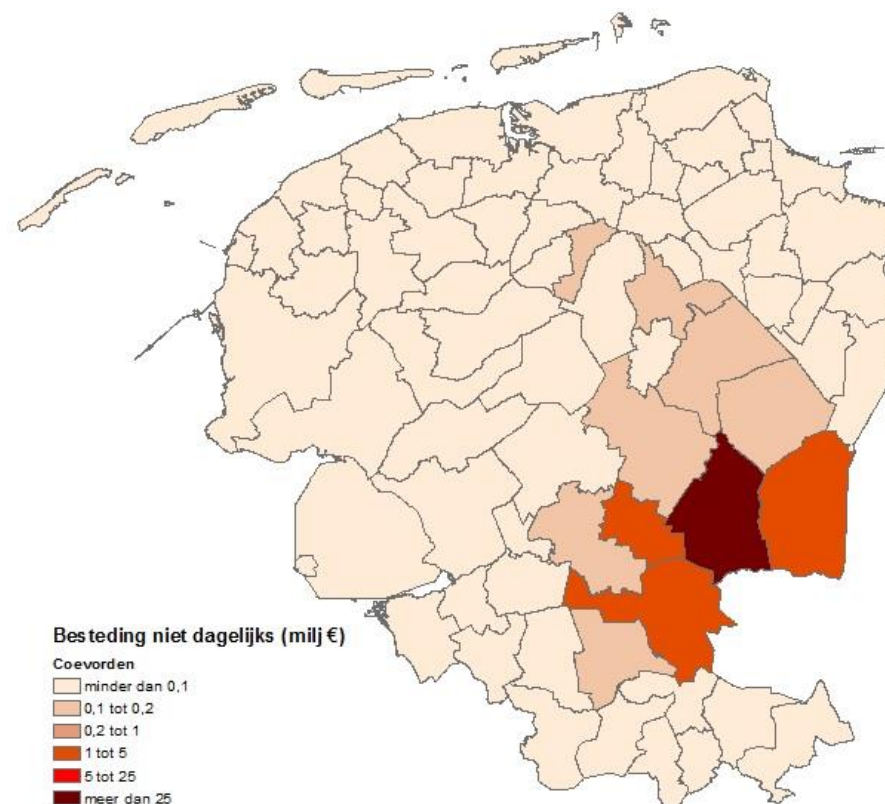
De besteding van niet-dagelijkse goederen bedraagt in Meppel 67,5 miljoen, de binding in de eigen gemeente is 85 procent. De meeste overige inkomsten komen uit De Wolden en Steenwijkerland.

Koopstromen naar de gemeente Assen in miljoenen euro's per gebied

De besteding van niet-dagelijkse goederen bedraagt in Assen 135,6 miljoen, de binding in de eigen gemeente is 76 procent. De meeste overige inkomsten komen uit de gemeente Midden-Drenthe en van buiten de provincie. De inwoners van de gemeenten Noordenveld en Tynaarlo betrekken voor bijna 40 procent hun niet dagelijkse goedere van buiten de provincie.

Koopstromen naar de gemeente Coevorden in miljoenen euro's per gebied

De besteding van niet-dagelijkse goederen bedraagt in Coevorden 72,5 miljoen, de binding in de eigen gemeente is 34 procent. De bestedingen in Emmen zijn hoger dan in de gemeente Coevorden zelf. De meeste overige inkomsten komen van Emmen en Hardenberg.

3.5 De Drentse Theaters

In Drenthe zijn zes theaters gevestigd. Van enkele theaters hebben we bezoekersaantallen. Deze zijn, op het Atlas theater in Emmen na, niet uitgesplitst naar herkomst. In de tabel staat een overzicht van de Drentse Theaters met de capaciteit en indien aanwezig de bezoekersaantallen per seizoen.

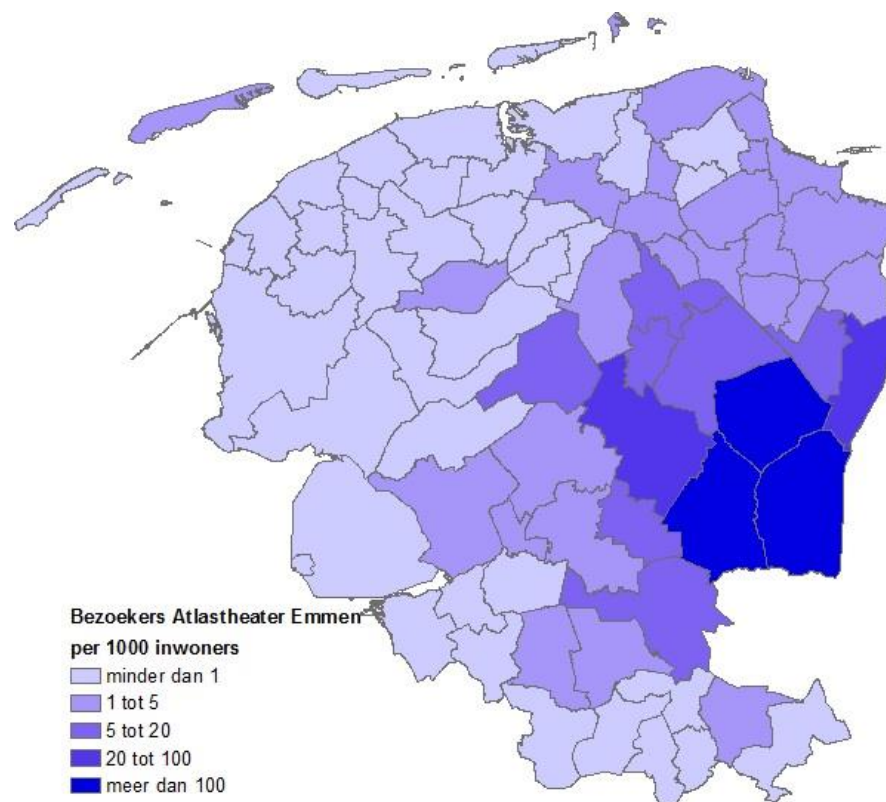
We zien dat de HEMA-steden theaters hebben met een capaciteit tussen de 600 en 1200 stoelen. Coevorden heeft een veel kleiner theater, in omvang vergelijkbaar met dat van Roden.

plaats	naam	capaciteit	bezoekers	Informatie
Hoogeveen	de Tamboer	780+465	64.700	2 zalen
Emmen	Atlas	>800+300	63.900	2 zalen
Meppel	Ochterop	500+120		2 zalen
Assen	de Nieuwe Kolk	880+234	64.000	2 zalen
Coevorden	Hofpoort	175		1 zaal
Roden	de Winsinghof	147		1 zaal, tevens bioscoop

Bezoekersaantallen theaters

Van het Atlas theater in Emmen zijn cijfers bekend van de bezoekers naar herkomst, zie de figuur. In Emmen komt ruim 50 procent van de bezoekers uit de eigen gemeente. De Nieuwe Kolk in Assen heeft in 2017 64.000 bezoekers getrokken. Deze kunnen op dit moment niet worden uitgesplitst naar woonplaats. De Tamboer in Hoogeveen trok in 2016 64.700 bezoekers naar de professionele en de eigen voorstellingen (stadsvoorstellingen, jeugd en educatie). Ruim een derde van de bezoekers komt uit Hoogeveen zelf. Het aantal bezoekers van de Tamboer was een aantal jaren eerder veel hoger, boven de 100.000 bezoekers per jaar. De afname van het aantal bezoekers is voor een deel te wijten aan de (nieuwe) concurrentie: onder meer van de Nieuwe Kolk en het Atlas theater.

Herkomst van de bezoekers van het Atlas theater in Emmen

3.6 De ziekenhuizen

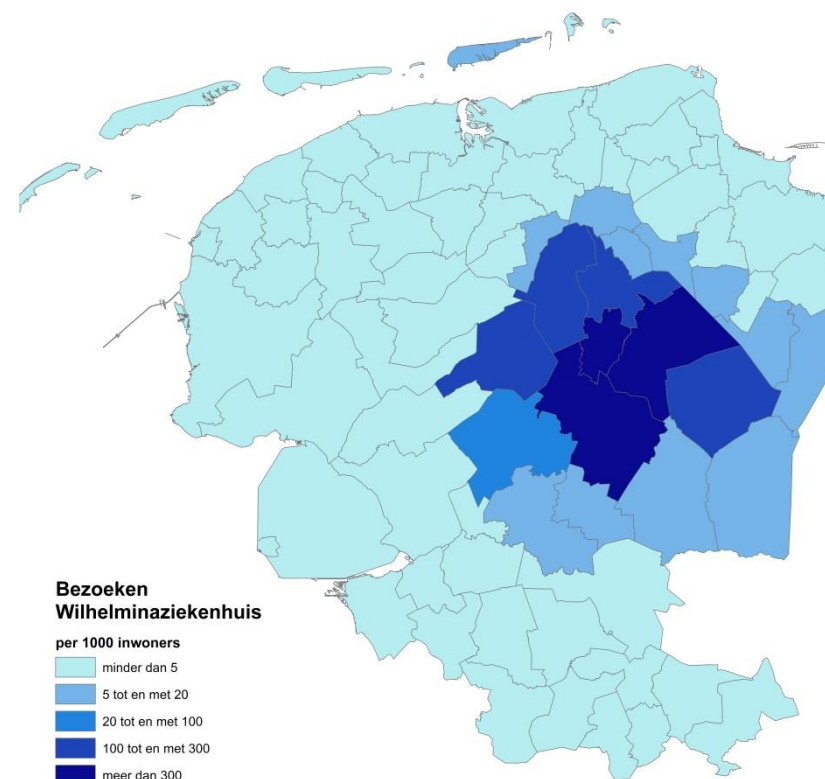
Er staan ziekenhuizen in alle vier HEMA-gemeenten, In Coevorden staat geen ziekenhuis.

Er zijn cijfers van het Wilhelmina Ziekenhuis uit Assen beschikbaar. Op de kaart staat per gemeente het aantal patiëntenbezoeken per 1.000 inwoners. Veel patiënten zullen vaker zijn geweest, die tellen dan ook vaker mee, het zijn dus geen unieke patiënten. Vanwege de beschikbaarheid hebben we de cijfers op deze wijze opgenomen.

Het ziekenhuis beschouwt de gemeenten Assen, Aa en Hunze, Tynaarlo, Noordenveld, Midden-Drenthe, Borger-Odoorn en het Friese Ooststellingwerf tot het verzorgingsgebied. Dit zien we in de kaart terug. Ook zien we dat uit de gemeenten Assen, Aa en Hunze en Midden-Drenthe meer dan 300 personen per 1000 inwoners bij het Wilhelmina Ziekenhuis als patiënt op bezoek zijn geweest. Verder zien we dat het ziekenhuis ook patiënten uit verder gelegen gemeenten trekt ondanks de aanwezigheid van andere ziekenhuizen. Vanuit geen enkele gemeente in het onderzoeksgebied was het aantal bezoeken in 2017 0.

Er zijn cijfers beschikbaar vanaf 2013. We zien als ontwikkeling dat het totaal aantal bezoeken toeneemt. Toename is er vooral vanuit de provincie Groningen en vanuit de zuidoosthoek van Drenthe en Groningen (Coevorden, Emmen en Stadskanaal). Vanuit Overijssel komen er minder patiënten bezoeken sinds 2013.

Herkomst van de bezoekers (patiënten) van het Wilhelmina Ziekenhuis in Assen

3.7 Vervoersstromen

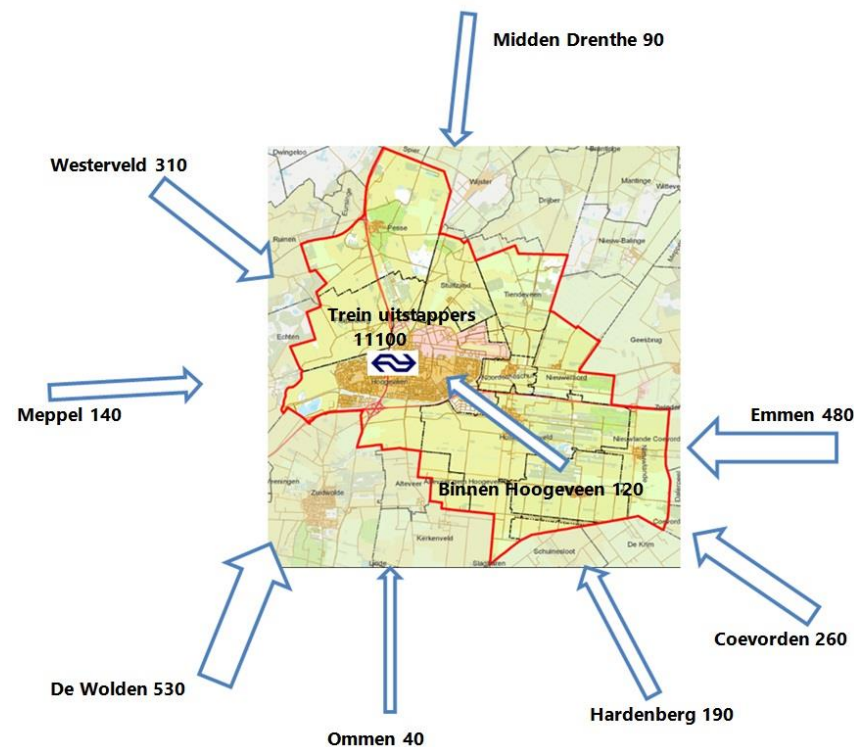
Om de vervoersstromen van en naar de steden in beeld te kunnen brengen hebben we de beschikking over drie bronnen: Voor de bussen, via het OV-Bureau Groningen-Drenthe: Qbuzz en Arriva touring en voor de treinen, Arriva en de NS. Voor het streekvervoer per bus zijn er de in- en uitstaptellingen waarbij per halte bekend is hoe veel mensen er met een OV-chipkaart instappen en ook waar ze uitstappen. Zo zijn alle rechtstreekse ritten bekend. Aan de aantallen kunnen we niet zien of er overgestapt is of zal worden. Ook zijn deze aantallen zonder de passagiers die een los kaartje kopen. Op deze manier kunnen we een indruk krijgen van de aantallen passagiers naar Emmen, Hogeveen, Assen en Coevorden vanuit alle richtingen. Om voor Meppel alle richtingen in beeld te krijgen hebben we daarvoor ook de aantallen van andere vervoerders nodig, daarom hebben we de cijfers van Meppel (nog) niet gepresenteerd. Voor Coevorden zijn de aantallen buspassagiers erg klein, deze hebben we ook niet in een kaart opgenomen. De cijfers zijn de weekcijfers van september 2017.

Van de treinen hebben we de in- en uitstappers per station, voor de Arriva-stations (in de gemeenten Emmen en Coevorden) van september 2015, van de NS-stations (Assen, Hogeveen, en Meppel) van 2016.

Van Meppel en Coevorden zijn er geen kaarten. In Meppel zijn er op een werkweek 14.400 uitstappers, in Coevorden 10.500 (9.300 in Coevorden, 1.200 in Dalen).

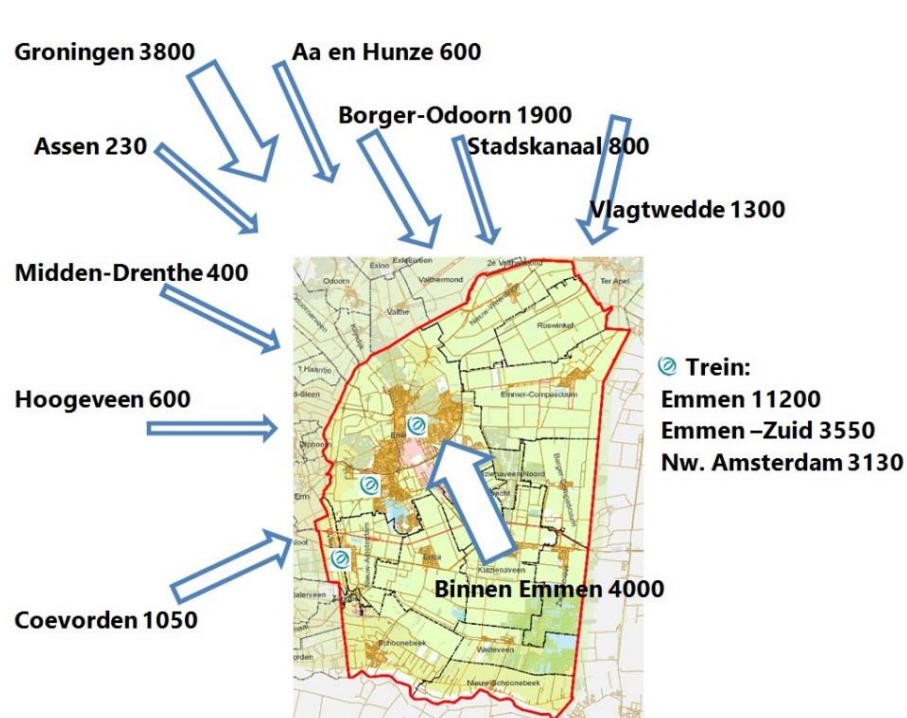
De aantallen in de figuren zijn per werkweek, de pijlen geven de stad ingaande buspassagiers weer, van de treinstations staan alleen de aantallen uitstappers weergegeven. Voor Hogeveen en Emmen staan ook de aantallen van binnen de gemeente naar de stad weergegeven. In Assen zijn deze aantallen verwaarloosbaar.

Buspassagiers en uitstappers treinstations in een werkweek naar Hogeveen

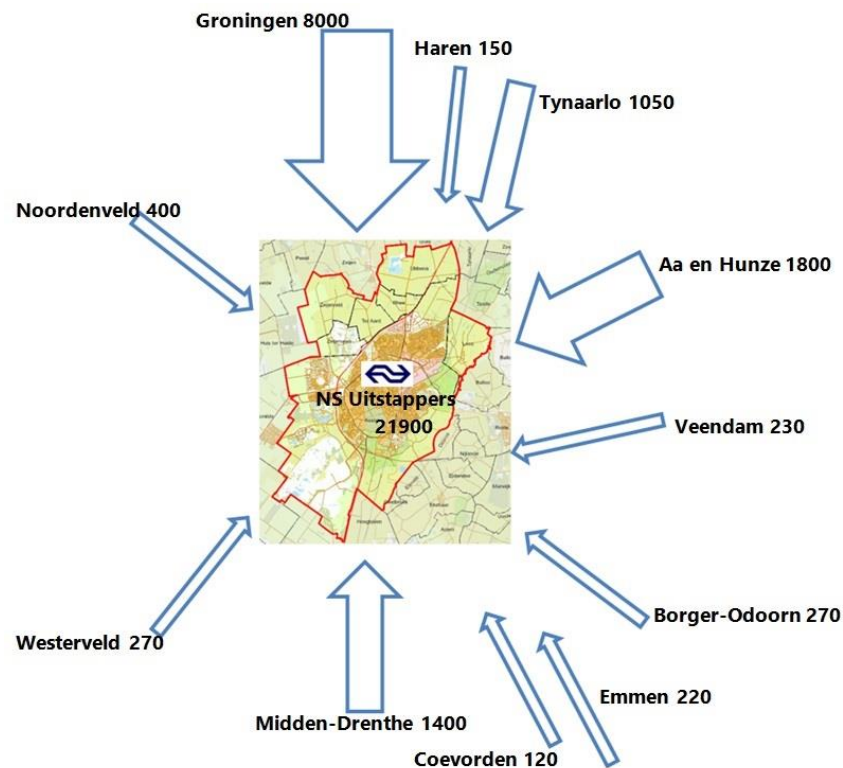
Naar Hogeveen komen relatief veel mensen met de trein. Toch is dat aantal lager dan in het kleinere Meppel, naar Meppel kan men ook vanuit Leeuwarden. De richtingen zijn niet goed aan te geven, dit kan zijn vanuit de richting Midden-Drenthe (Beilen), Assen en Groningen, maar ook vanuit Meppel-Zwolle. Met de bus komen er veel mensen met instaphaltes in De Wolden en Emmen. Omdat de gemeente een aantal buitendorpen kent, zijn ook de aantallen die van binnen de gemeente naar de stad komen aangegeven.

Ingaande buspassagiers en uitstappers treinstations in een werkweek naar Emmen

Naar Emmen-stad komen ongeveer evenveel mensen met de trein als naar Hoogeveen. Ook hier is het aantal mensen aangegeven dat van binnen de gemeente met de bus naar de stad komt. Dit is een groot aantal, Emmen heeft veel en relatief grote buitendorpen. Daarnaast komen er veel mensen uit gemeenten ten noorden van Emmen (Borger-Odoorn, Vlagtwedde en Stadskanaal) en vanuit Groningen, wat toch een stuk verder weg ligt. Ook vanuit Coevorden komen veel mensen.

Ingaande buspassagiers en uitstappers treinstations in een werkweek, naar Assen

Naar Assen komen meer mensen met de trein, maar ook veel met de bus. Met de trein vanuit de richting Haren-Groningen, of vanuit Hoogeveen – Meppel – Zwolle. Ook met de bus komen erg veel mensen uit Groningen, Aa en Hunze, Midden-Drenthe en Tynaarlo. Ook komen mensen vanuit verder weg gelegen gemeenten als Veendam en Emmen met de bus naar Assen.

4. Binding buiten Drenthe

Om een indruk te krijgen van de binding van Drentse gemeenten met gemeenten buiten de provincie hebben we daar extra aandacht aan besteed. We zoomen in op een aantal grote(re) gemeenten aan de rand van de provincie Drenthe en kijken of deze gemeenten op een tweetal vlakken een grote of grotere binding hebben met Drentse gemeenten dan gemeenten binnen Drenthe. De gemeenten zijn Groningen, Zwolle, Stadskanaal, Hardenberg en Smallingerland (Drachten). Hiervoor hebben we gekeken naar woon-werkrelaties en naar koopstromen voor niet-dagelijkse goederen. Bij deze vijf gemeenten hebben we gekeken in hoeverre ze als gemeente om te werken en om niet-dagelijkse inkopen te doen, voor de inwoners uit de Drentse gemeenten hoger scoren dan Drentse gemeenten. In de tabellen staat voor de woon-werkgemeente en voor koopgedrag van niet-dagelijkse goederen welke gemeente, naast de eigen gemeente de belangrijkste gemeentis.

N.B. De eigen gemeente is hierbij buiten beschouwing gelaten en bij min of meer gelijke waarden zijn meerdere gemeenten genoemd.

Tweede en derde werkgemeente voor inwoners uit Drentse gemeenten

	2e werkgemeente	3e werkgemeente
Hoogeveen	Emmen/Meppel	Zwolle
Emmen	Coevorden	Hoogeveen
Meppel	Zwolle	Hoogeveen
Assen	Groningen	Midden-Drenthe
Coevorden	Emmen	Hoogeveen
Aa en Hunze	Assen	Groningen
Borger-Odoorn	Emmen	Stadskanaal
De Wolden	Hoogeveen	Meppel
Midden-Drenthe	Assen	Hoogeveen
Noordenveld	Groningen	Assen
Tynaarlo	Groningen	Assen
Westerveld	Meppel	Zwolle
Drenthe buiten de prov.	Groningen	Zwolle

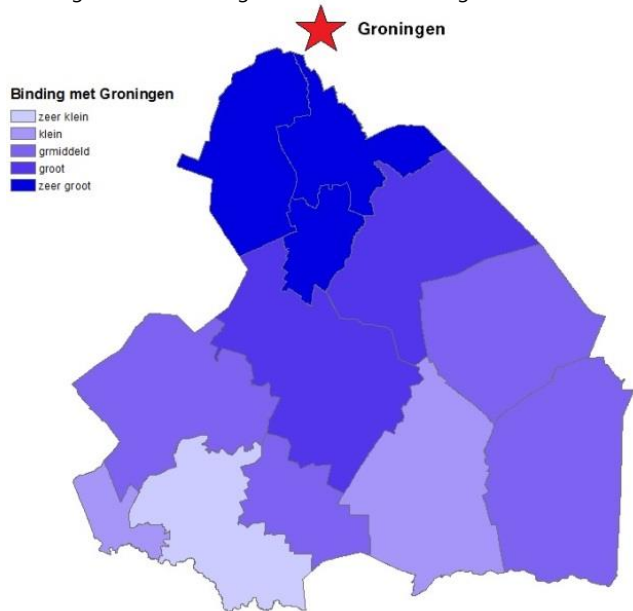
Tweede en derde aankoopgemeente voor inwoners uit Drentse gemeenten

	2e oriëntatie	3e oriëntatie
Hoogeveen	Groningen	Emmen/Zwolle
Emmen	Groningen	Coevorden
Meppel	Zwolle	De Wolden
Assen	Groningen	Tynaarlo/Hoogeveen
Coevorden	Emmen	Hoogeveen
Aa en Hunze	Assen	Groningen/Stadskanaal
Borger-Odoorn	Emmen	Stadskanaal
De Wolden	Hoogeveen	Meppel
Midden-Drenthe	Assen	Hoogeveen
Noordenveld	Groningen	Assen
Tynaarlo	Groningen	Assen
Westerveld	Meppel	Hoogeveen/Midden-Drenthe
Drenthe buiten de prov.	Groningen	Stadskanaal

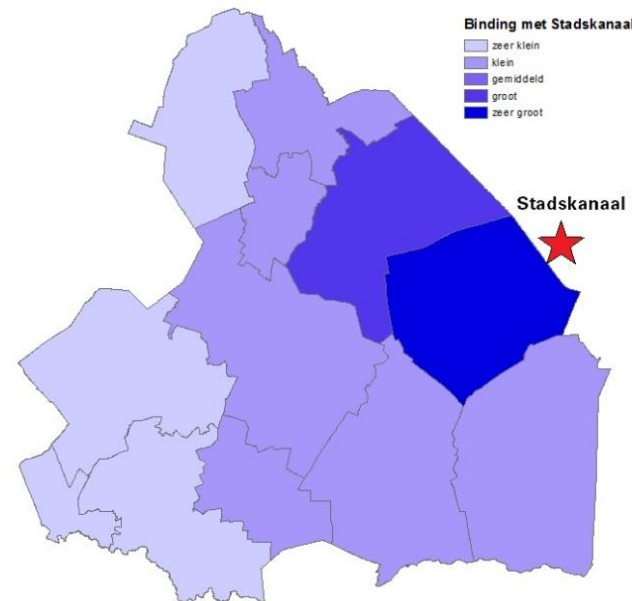
We zien dat, zowel voor woon-werk als voor de kooporiëntatie bij niet-dagelijkse goederen de gemeenten Groningen, Zwolle en Stadskanaal belangrijk zijn. Hardenberg en Smallingerland zijn dat minder. Groningen is een belangrijke werkgemeente voor alle Noord-Drentse gemeenten. Als aankoopplaats voor niet-dagelijkse goederen is Groningen voor de Noord-Drentse gemeenten en voor Emmen en Hoogeveen het belangrijkste. Meppel oriënteert zich meer op Zwolle dan op de Drentse gemeenten, zowel voor werk als voor aankopen. Zwolle heeft met de hele zuidwesthoek van Drenthe een grote binding. Stadskanaal heeft een grote binding met Aa en Hunze en vooral met Borger-Odoorn.

De gemeenten Coevorden, Midden-Drenthe en De Wolden zijn de enige Drentse gemeenten waarvan de oriëntatie voornamelijk op de Drentse steden is gericht. In de figuren staat de totale binding van de Drentse gemeenten met Groningen, Zwolle en Stadskanaal afgebeeld. Daarbij zijn drie indicatoren genomen, woon-werk, woon-school en de koopstromen. Alle drie de indicatoren tellen even zwaar. Om de vergelijkbaarheid te waarborgen zijn bij alle drie gemeenten dezelfde grenzen gehanteerd.

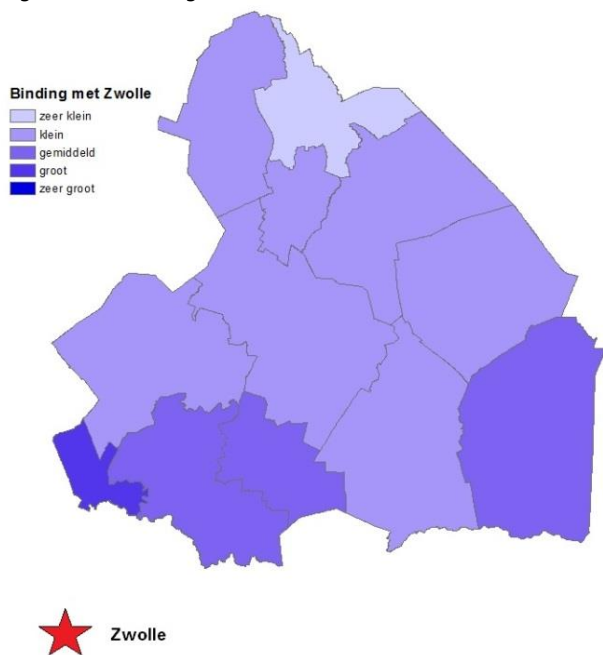
Binding van de Drentse gemeenten met Groningen

Binding van de Drentse gemeenten met Stadskanaal

Binding van de Drentse gemeenten met Zwolle

We zien dat de meeste Drentse gemeenten een gemiddelde of grote binding met Groningen hebben. Verreweg de sterkste binding met Groningen heeft de gemeente Tynaarlo. Met het verder van Drenthe af gelegen Zwolle is de binding veel minder sterk, maar wel hebben vrijwel alle Drentse gemeenten een binding, vooral de gemeenten in het zuiden van de provincie. Met Stadskanaal blijft de grote binding beperkt tot de gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze. Met de andere Drentse gemeenten is de binding klein of zeer klein.

5. Binding totaal

Om een indruk te krijgen van de totale gezamenlijke intensiteit van de verschillende interacties tussen de steden en het omliggende gebied is het interessant te proberen tot een soort totaalscore te komen.

Om tot een dergelijke totaalscore van binding tussen de steden en de omliggende gemeenten te komen hebben we de scores van interacties binnen de volgende onderwerpen opgeteld/samengenomen en gemiddeld:

- Woon-werkrelaties, het aantal mensen dat vanuit de gemeenten in de steden werkt, relatief
- De verhuizingen van de steden en naar de steden, relatief
- De afkomst van de scholieren, gebaseerd op de cijfers voortgezet onderwijs van DUO, relatief
- De koopstromen: bestedingen niet-dagelijkse sector, absoluut in geld

Dit levert per gemeente vier scores op, die we hebben opgeteld om tot een totaalscore te komen. Bij de kooportientatie zijn alleen de aan de provincie Drenthe grenzende gemeenten meegenomen en geheel Noord- Overijssel. Van de OV-verkeersstromen zijn geen gegevens van afzonderlijke gemeenten bekend, alleen van de richtingen, deze hebben we niet meegenomen in de totaalscore.

Eerst zullen we de binding tussen de steden onderling bekijken, daarna de binding met de omgeving.

Binding tussen de vijf steden onderling

Hiervoor hebben we een schaalverdeling gemaakt met daarin de vier elementen woon-werk, woon-school, koopstromen en verhuizingen. Dit omgerekend in een score van 0 tot en met 100, waarin 100 de maximale score is.

Binding tussen de steden op een schaal van 1 tot 100

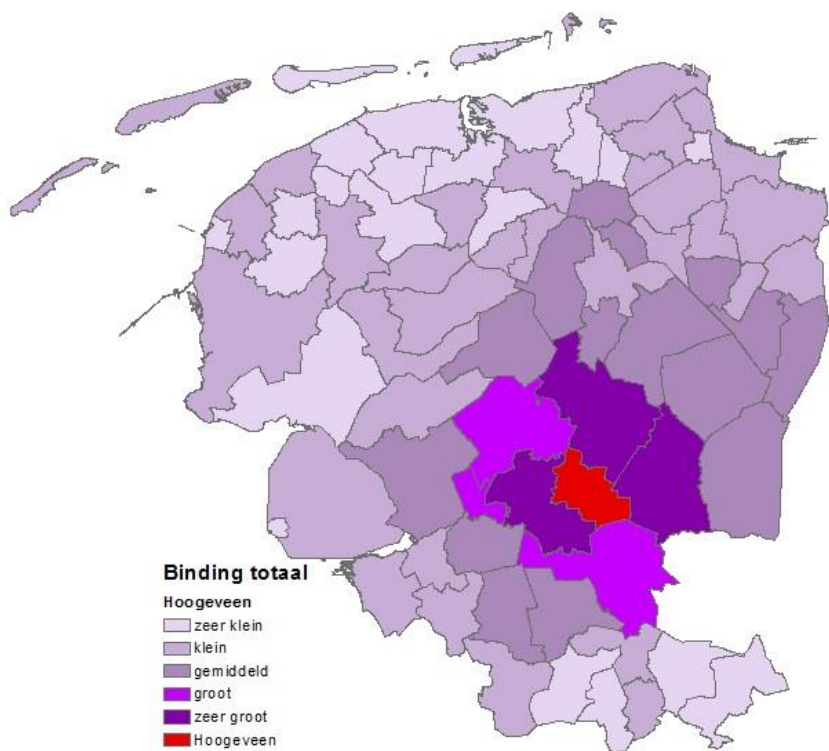
van	naar				
	Assen	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Meppel
Assen	x	19	45	40	26
Coevorden	45	x	98	74	38
Emmen	33	95	x	43	21
Hoogeveen	48	67	60	x	52
Meppel	21	29	43	55	x

We zien in de tabel dat de binding tussen Emmen en Coevorden het sterkst is. Verder zien we dat in het algemeen de binding tussen de zuidelijke steden Hoogeveen, Coevorden en Emmen het grootste is. Het verschil tussen 'van' en 'naar' zien we duidelijk bij Assen en Coevorden. Op de schaalverdeling van 0 tot 100 is de binding van Assen naar Coevorden 19 en van Coevorden naar Assen 45.

Op de kaarten staat per stad (gemeente) de binding van de omgeving met deze stad. Van belang bij het bekijken van de figuren is dat het een optelling is van de vier elementen woon-werk, woon-school, koopstromen en verhuizingen. Bij woon-werk en woon-school zijn er een groot aantal gemeenten die nagenoeg geen binding hebben met de steden. Bij verhuizingen is het een grote uitzondering als er geen enkele verhuizing heeft plaatsgevonden met een andere gemeente uit het onderzoeksgebied. Vandaar dat veel, ook verder weg gelegen gemeenten wel een relatie hebben met de steden. Voorbeelden zijn de Waddeneilanden. Vanuit deze gemeenten zullen er (bijna) geen woon-werk- en woon-schoolrelaties zijn, maar er verhuizen wel mensen van en naar de Drentse steden. Op het gebied van de koopstromen is er een grote binding tussen Emmen en het Duitse grensgebied. Dit is niet in de figuur van Emmen meegenomen.

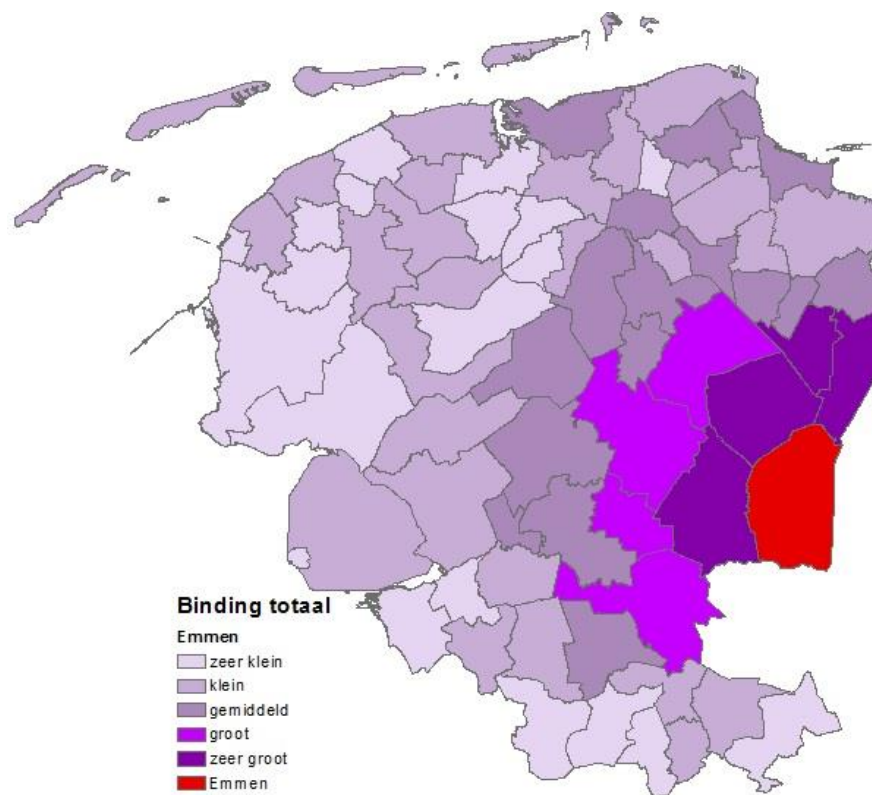
Over het algemeen is de binding met de dichtbij gelegen gemeenten uiteraard sterker dan met de verder weg gelegen gemeenten.

Binding tussen Hoogeveen en de omliggende regio in totaalscore, als indicator op basis van meerdere interacties, gemeenten in Noordoost-Nederland

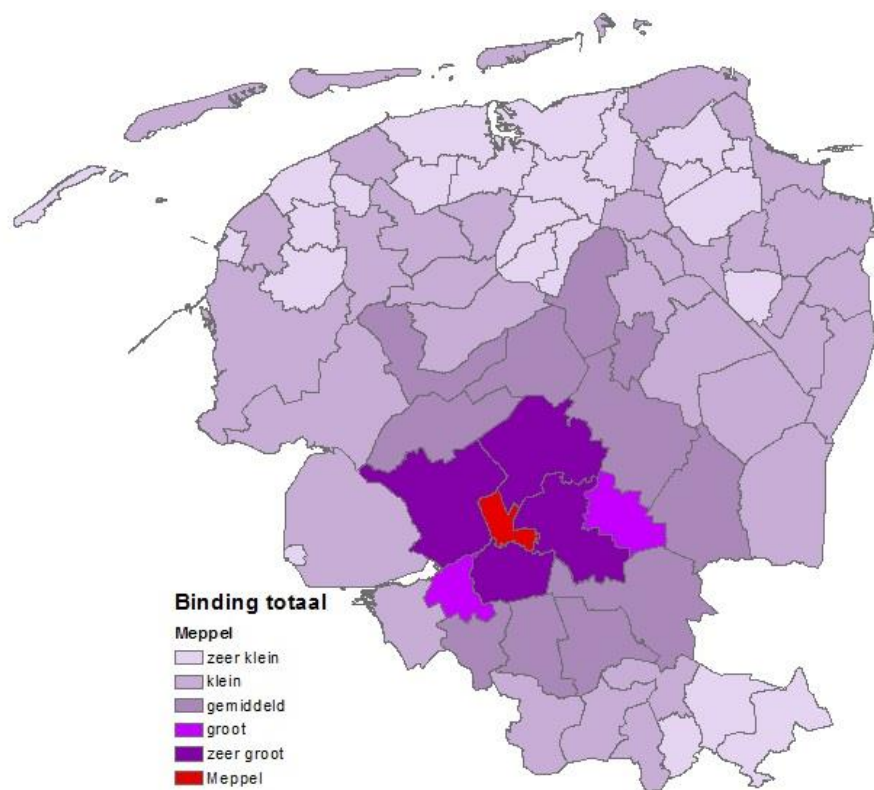
Hoogeveen heeft de sterkste binding met De Wolden, met op de tweede plaats Midden-Drenthe. Zowel door woon-school, woon-werk, koopstromen als verhuizingen.

Binding tussen Emmen en de omliggende regio in totaalscore, als indicator op basis van meerdere interacties, gemeenten in Noordoost-Nederland

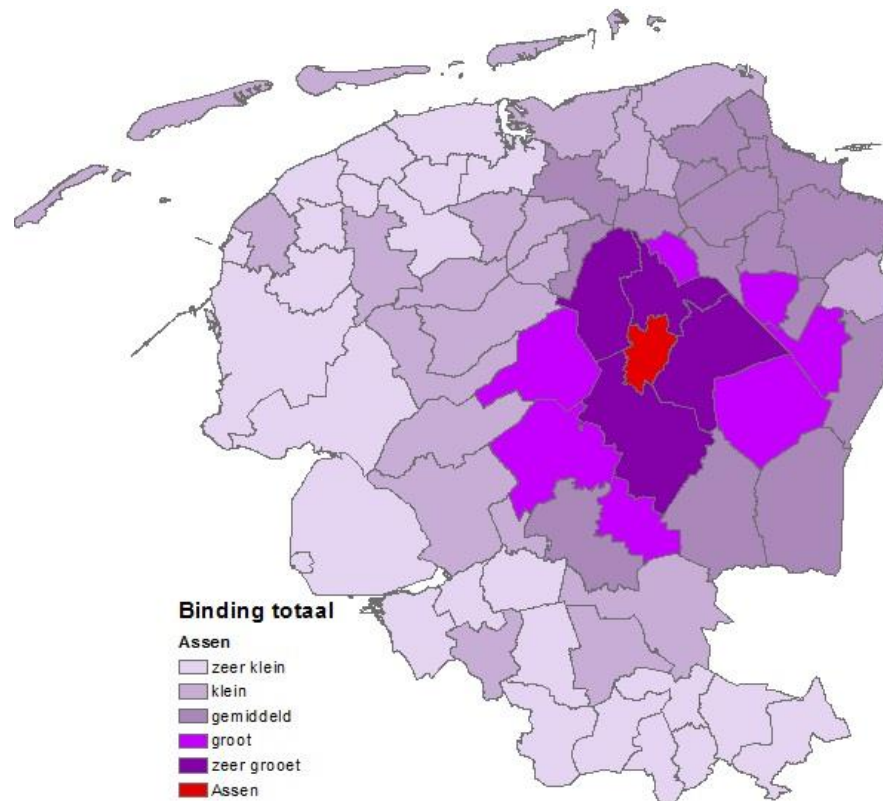
Emmen heeft meer dan Hoogeveen binding met noordelijker gelegen gebieden, vooral met Groningse gemeenten. De sterkste binding is er met Borger-Odoorn en Coevorden, alleen voor onderwijs is de binding met Coevorden iets minder. Coevorden heeft zelf ook voortgezet onderwijs binnen de gemeente. De zeer grote binding met Vlagtwedde komt door verhuizingen vanuit maar ook naar die gemeente. Er is geen sterke band met de Twentse gemeenten ondanks dat die relatief dichtbij liggen.

Binding tussen Meppel en de omliggende regio in totaalscore, als indicator op basis van meerdere interacties, gemeenten in Noordoost-Nederland

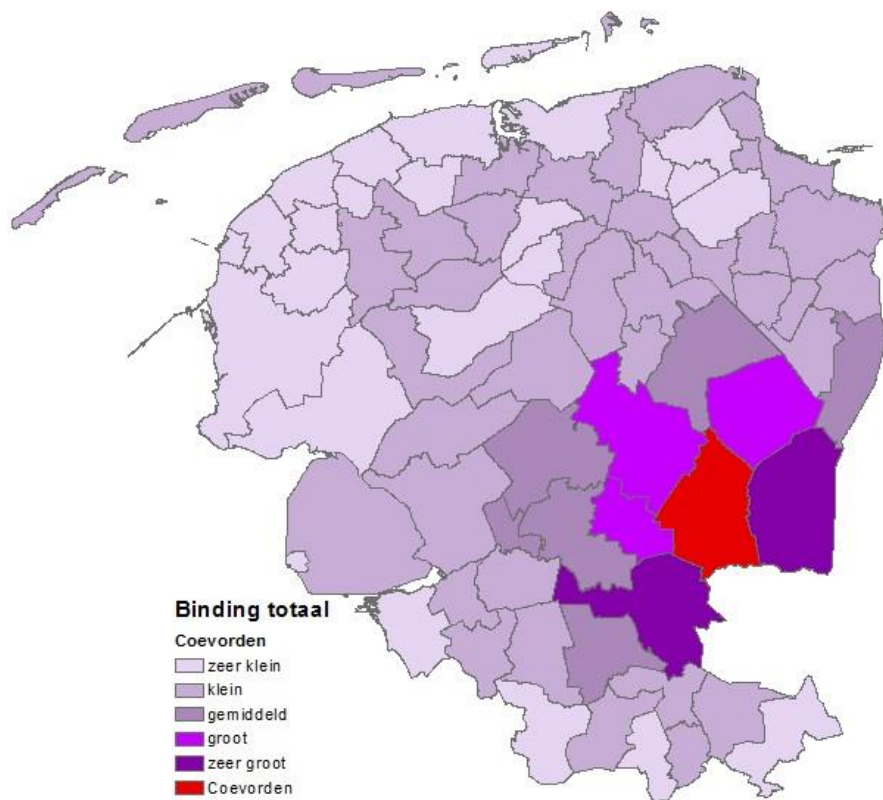
De binding van Meppel is het sterkste met De Wolden en Staphorst. We zien dat de gemeente een sterke binding heeft met gemeenten in Overijssel. Van en naar de gemeente Groningen zijn er veel verhuizingen. Er is een grote binding met Meppel van over de provinciegrenzen.

Binding tussen Assen en de omliggende regio in totaalscore, als indicator op basis van meerdere interacties, gemeenten in Noordoost Nederland

De binding van Assen is het sterkst met Midden-Drenthe en Aa en Hunze. De binding met Noordenveld en Tynaarlo is iets minder groot; vanuit deze gemeenten is er veel woon-werk- en woon-schoolverkeer met bijvoorbeeld Groningen en Leek. Bij de verder weg gelegen gemeenten zien we met de steden Leeuwarden en Zwolle een iets sterkere band dan met de andere verder weg gelegen gemeenten. Assen heeft ook nog een grote binding met het Friese Ooststellingwerf en een gemiddelde binding met veel Groningse gemeenten.

Binding tussen Coevorden en de omliggende regio in totaalscore, als indicator op basis van meerdere interacties, gemeenten in Noordoost-Nederland

De kaart van Coevorden ziet er lichter uit dan die van de andere steden. Dit komt doordat meer dan bij de andere steden de binding op het gebied van woon-werk en woon-school en koopstromen beperkt blijft tot de dichtbij gelegen gemeenten. De binding is het sterkst met Emmen op de voet gevolgd door Hardenberg. We zien, net als bij Emmen, geen sterke band met de Twentse gemeenten ondanks dat die relatief dichtbij liggen.

5.1 Conclusie

De vijf Drentse steden zijn ondeling verschillend. Assen en Meppel zijn steden met weinig buitendorpen, Hoogeveen en vooral Emmen zijn grote gemeenten met veel buitendorpen. Coevorden is een meer landelijke gemeente met een relatief kleine centrale kern en een groot buitengebied. De afzonderlijke steden:

Hoogeveen

Hoogeveen heeft een sterke binding met de direct omliggende gemeenten, vooral De Wolden en Midden-Drenthe. Dit zien we vooral bij de woon-werkrelaties en het (voortgezet) onderwijs. Qua koopstromen voor niet-dagelijkse goederen neemt Hoogeveen samen met Meppel een middenpositie in. De kopers komen uit de omliggende gemeenten en uit de gemeente Groningen.

Hoogeveen heeft een sterke binding met de omliggende gemeenten en met Meppel. Van de omliggende gemeenten heeft de Wolden een ongeveer even sterke binding met Meppel en heeft Midden-Drenthe een sterkere binding met Assen, en Coevorden meer met Emmen.

Emmen

Het aantal verhuizingen naar en van buiten de gemeente per 1000 inwoners is in Emmen het laagste van alle Drentse gemeenten. Mogelijk komt dit deels omdat het een grote gemeente is, maar ook als we dat meenemen, verhuizen er relatief weinig mensen over een grote afstand. Voor onderwijs heeft Emmen de grootste reikwijdte van de steden, Dit komt door het hbo; voor het voortgezet onderwijs zijn de aantallen kleiner dan bij Meppel en Assen. De banen in Emmen worden ingenomen door mensen uit een groot gebied, tot Noord-Groningen en Noord-Friesland aan toe. Koopstromen, in geld uitgedrukt, zijn er intensief vanuit Coevorden. Hier zien we het effect van het dicht bij de grens liggen van Emmen, een aanzienlijke hoeveelheid geld komt uit Duitsland, vooral uit Meppen en Haren. Het Atlas theater trekt toeschouwers uit heel Nederland, vooral uit Drenthe, Groningen en de nabij gelegen gemeenten in Overijssel. Samengevat is de binding het sterkst met de aangrenzende gemeenten en Stadskanaal.

Meppel

Meppel heeft qua verhuisbewegingen van en naar de omliggende gemeenten zowel positieve als negatieve saldi. Voor het voortgezet onderwijs trekt Meppel veel leerlingen uit omliggende gemeenten, vooral uit dichtbij gelegen gemeenten als De Wolden, Staphorst en Westerveld. De banen in Meppel worden voor een groot deel ingenomen door mensen van buiten de gemeente, uit heel Drenthe en uit alle omliggende gemeenten. Qua bestedingen voor niet-dagelijkse goederen neemt Meppel samen met Hoogeveen een middenpositie in. De kopers komen uit de omliggende gemeenten. In totaal heeft Meppel een sterke binding met alle omliggende gemeenten, met Hoogeveen en met Zwartewaterland, maar de binding neemt snel af als de gemeenten verder weg liggen.

Assen

Assen heeft qua verhuisbewegingen van en naar de omliggende gemeenten alleen maar positieve saldi. Binnen het onderzoeksgebied heeft de gemeente negatieve saldi met de steden Zwolle en Leeuwarden, maar vooral met Groningen. Naar school in Assen gaan leerlingen uit de omliggende gemeenten, niet ver daarbuiten. Dit geldt ook voor de hbo-instelling, dit is een kleine instelling met alleen een pabo. Het ziekenhuis in Assen trekt patienten uit heel Drenthe en de aanliggende gemeenten in Groningen en Ooststellingwerf maar bijna niet buiten dat gebied. De kopers komen uit de direct omliggende gemeenten en ook uit de ring daaromheen. Samengevat heeft Assen een zeer grote binding met de direct omliggende gemeenten en ook een grote binding met de ring gemeenten daaromheen.

Coevorden

Binnen Drenthe is Coevorden veel minder dan de HEMA-gemeenten een centrale stad. De gemeente gedraagt zich meer als een plattelandsgemeente. De gemeente Coevorden met Coevorden als hoofdplaats lijkt daarmee meer op Noordenveld met Roden als hoofdplaats en Midden-Drenthe met Beilen, ook beide gemeenten met een behoorlijke werkgelegenheid en scholen voor voortgezet onderwijs. Er is net als in Roden geen ziekenhuis, een klein theater en een vergelijkbare omvang van de werkgelegenheid. Ook het koopkracht-

bindingspercentage van Coevorden is lager dan dat van Noordenveld en Midden-Drenthe. En de stad Coevorden telt minder inwoners dan Roden. De binding is er vooral met Emmen en met Hardenberg. Verhuizingen vinden vooral plaats binnen de regio. Buiten de regio zijn er de grootste aantallen verhuizingen van en naar Enschedé, waar de HEMA-gemeenten meer mutaties hebben met steden in de Randstad. Scholieren op het voortgezet onderwijs komen uit Coevorden zelf en uit Emmen en Hardenberg, niet van verder weg. De gemeente heeft minder banen dan de HEMA-steden. De werknemers komen nog meer dan bij deze steden uit de nabije omgeving. Ook het winkelend publiek komt niet van ver.

Bronnen

Informatie gekregen via/van of samengesteld uit:

- CBS, Statline (woon-werk, leerlingen, verhuizingen)
- I&O research Enschede (Koopstromen)
- DUO (Leerlingen Voortgezet Onderwijs)
- Onderzoek en Statistiek gemeente Assen
- Onderzoek en Statistiek gemeente Emmen
- OV bureau Groningen-Drenthe
- Stenden Hogeschool Leeuwarden
- Atlas theater Emmen
- Wilhelmina Ziekenhuis Assen

Colofon

Verzorgingsgebieden van de Drentse steden

Auteur:

Age Stinissen

Opdrachtgever: Provincie Drenthe

Uitgave: Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen

T (050) 367 56 30

E info@os.groningen.nl

I www.os-groningen.nl

Twitter @basisvoorbeleid

